

SZAKDOLGOZAT

**Szabó Réka
Budapest 2021**

**BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM KÜLKERESKEDELMI KAR
KOMMUNIKÁCIÓ ÉS MÉDIATUDOMÁNY ALAPSZAK
NAPPALI TAGOZAT**

AZ ALTERNATÍV ISKOLÁK KOMMUNIKÁCIÓJA

Belső konzulens
Dr. Marosán Bence Péter
Egyetemi adjunktus

Készítette
Szabó Réka
Hallgató

**BUDAPEST
2021**

Tartalom

1	Bevezetés	4
1.1	Hipotézis	4
1.2	Kutatási kérdések	4
2	Szakirodalmi áttekintő:	6
2.1	Alternatív pedagógia meghatározása:	6
2.2	Alternatív és tradicionális iskolák	6
2.3	Érzelmi intelligencia	8
2.4	Lelki sérülések és kommunikáció kapcsolata	9
2.5	A Waldorf iskolák létrejötte:	10
3	Kutatás	11
3.1	Bethlen Gábor Általános Iskola és Gimnázium Kincskereső Tagiskolája	11
3.2	A Pesthidegkúti Waldorf Általános Iskola, Művészeti Iskola és Gimnázium	14
3.3	Kékvölgy Waldorf iskola	16
3.4	Göllner Mária Regionális Waldorf Gimnázium	18
3.5	Kutatás	20
3.6	Interjú kérdések:	21
3.7	Bethlen Gábor Általános Iskola és Gimnázium Kincskereső Tagiskolája	22
3.8	A Pesthidegkúti Waldorf Általános Iskola, Művészeti Iskola és Gimnázium	24
3.9	Kékvölgy Waldorf iskola	29
3.10	Göllner Mária Regionális Waldorf Gimnázium	31
4	Kutatási következtetés	35
	<i>Jegyzékek</i>	37
	<i>Felhasznált Irodalom</i>	38
	<i>Melléletek</i>	40

1 BEVEZETÉS

Meglátásom szerint manapság annak a kérdése, hogy milyen jellegű iskolába érdemes írni a gyermeket, egy megosztó témának bizonyul. Hiszen ma már nagyon sok lehetőség áll a rendelkezésünkre. Választhatunk állami és magániskolák közül és ezen belül is eldönthetjük, hogy az intézmény milyen tanrendet és ideológiát kövessen.

Ebbe a halmazba természetesen beletartozik az alternatív iskolák csoportja is, aminek a működésüket tekintve szintén több irányzata van. Ma Magyarországon hozzávetőleg 300 alapítványi, egyesületi, vagy önkormányzati és magán iskola működik, amelyek alternatív pedagógiát képviselnek (Vekerdy , 2005).

Mivel a legtöbb alternatív intézmény Magyarországon az 1990-es években jött létre, így viszonylag újdonságnak számítanak és ennek okán sokan szkeptikusan vélekednek a reformpedagógiáról.

Szakedolgozatomban az alternatív iskolák a diákok irányába közvetített kommunikációját vizsgálom, valamint működésük alapideológiáját.

1.1 Hipotézis

Hipotézisem szerint az alternatív iskolák a különféle kommunikációs eszközökkel, kiemelt hangsúlyt fektetnek a gyermekek személyiség fejlődésének fejlesztésére. Ezt a pedagógusok több úton érik el és az egyik ilyen mód a diákokkal való megfelelő kapcsolat felépítése és az, hogy tudják, hogy hogyan kell viszonyulni a gyerekhez életkortól és az adott szituációtól függően. Meglátásom szerint mivel a reform iskolákban oktató pedagógusok igazán törekednek arra, hogy megértsék és a megismerjék gyerekeket, így ez végső soron azt eredményezi, hogy később a megtalálják az utakat és módokat, amiken keresztül a leghatékonyabban tudják tanítani, motiválni őket és képesek együtt dolgozni.

1.2 Kutatási kérdések

- Szakedolgozatomban az egyik központi kérdés arra vonatkozik, hogy az intézmények, hogyan értelmezik a gyermekközpontúságot és ez miként mutatkozik meg a mindennapi

működésükben és a gyerekekkel való kommunikációjukban. Valamint az, hogy ennek vonatkozásában a tanárok milyen kapcsolatot ápolnak a diákokkal és hogy jellemző-e a közvetlen kommunikációs stílus.

- Mivel az alternatív pedagógiában nem jellemző, hogy a diákok érdemjegyet kapnak, és a bukás lehetősége is kizárt, így dolgozatom egyik legfőbb kérdése az, hogy emellett, hogy teljesítenek a diákok és mi motiválja őket.
- Továbbá a szakdolgozatnak egy központi témája az, hogy az alternatív iskolákban tanult diákok körében mennyire jellemző, hogy továbbtanulnak és kipróbálják magukat egy másik pedagógiai rendszerben. Amennyiben igen, akkor mi a tapasztalat, hogyan tudnak igazodni az új rendszerhez?
- Ezenfelül tanulmányomban azt vizsgálom, hogy milyen általános elvárások vannak jelen a tanárok és a diákok felé, valamint, hogy a pedagógusok, hogyan kezelik a problémás diákokat?

2 SZAKIRODALMI ÁTTEKINTŐ:

2.1 Alternatív pedagógia meghatározása:

” Alternatív oktatásnak a mai magyar pedagógiai nyelv a reformpedagógia különböző áramlatainak eszmekörében mozgó, gyermekközpontú, általában alapítványi jellegű iskolákat érti” (Nagy P. , 2004)

Az alternatív iskolák legfontosabb ismertető jegye a gyermekközpontúság. Ezen intézmények által alkalmazott pedagógiának alapja a gyermek több dimenzióon keresztüli, vagyis pszichológiai, élettani, érzelmi és antropológiai megismerést jelenti (Vekerdy , 2005, old.: 8).

Maga az alternatív pedagógiának az alapgondolata úgy szól, hogy a gyermeket teljes egészében kell fejleszteni és segíteni, nem csak az intellektuálisan (Vekerdy , 2005). A teljesség igényével való fejlesztés pedig magába foglalja a megismerést. Valamint az alternatív tanintézmények szemlélete azt is feltételezi, hogy az iskolában a diák által elért jó- vagy rossz eredmények nem feltétlenül tükrözik a valós fejlődést, hiszen az ember sokkal komplexebb és egy érdemjegy nem tudja ezt tükrözni.

2.2 Alternatív és tradicionális iskolák

Nagy (Nagy P. , 2004, old.: 76) szerint alternatívításról csak akkor beszélhetünk, ha van egy fővonal, amit ebben esetben a hagyományos iskolákat jelenti, aminek létezik egy alternatív változata. Vekerdy Tamás szerint az állami iskolák intézményközpontúak és legfőbb céljaik közé tartozik az adott tananyag halmaz átadása a gyerekeknek (Vekerdy , 2005, old.: 8).

Dobos Judit is megkülönböztette egymástól a két iskolatípust és objektív módon vélekedik róluk, mindkét pedagógiai rendszernek különféle lehetőségei és céljai vannak. A tradicionális pedagógia célja a nagy létszámú diákokcsoportok oktatása és tudásuk hasonló szintre emelése. A tradicionális oktatásban az intelligenciaszintet folyamatos számonkéréssel és érdemjegyekkel mérik, valamint azzal, hogy egymáshoz összemérve milyen eredményeket érnek el a diákok (Dobos, 2019).

Ezzel szemben az alternatív iskolák pedagógiai eszközei közé tartozik a diákok megismerése, tehát gyermek orientáltak, illetve céljuk a gyermekek individualitásának előhívása (Vekerdy , 2005).

A PISA (*Programme for International Student Assessment*) nemzetközi kutatás kimutatta, hogy a gyermek fejlődését az alternatív pedagógia nagyobb mértékben fejleszti, mint a tradicionális pedagógia (Vekerdy , 2005, old.: 8). Ennek a legfőbb oka az, hogy a hagyományos pedagógia kizárólag a lexikális tudással foglalkozik, ezenfelül a nagymennyiségű és túlzott információ mennyiség, amit a gyerekek tanulnak, összezavarja, lefárasztja őket és végül elveszi a motivációjukat a tanulással kapcsolatban (Vekerdy , 2005, old.: 11). Ezenfelül a verbálisan tanult tananyag 75%-át néhány éven belül elfelejtik a diákok, és a későbbiekben való boldoguláshoz kb 18%-ot hasznosul és a maradék 82% a különféle intelligencián keresztül fejlődik, pl az érzelmi intelligencián (Vekerdy , 2005, old.: 15).

A nagy mennyiségű tananyag ráadásul nagyon gyors ütemben is vannak betervezve a kerettantervbe. Ennek következtében a művészettel kapcsolatos tantárgyak háttérbe szorulnak, így a kreativitás fejlesztése is visszamarad. Egy 6 éves gyermek kézkoordinációja nem elég fejlett az íráshoz, és majd később, körülbelül 8 éves korára fog megérni rá (Vekerdy , 2005, old.: 9).

Az oktatási rendszerek motivációját tekintve a magyar oktatási rendszer alapvetően értékelés orientált és a diákok legnagyobb ösztönzés a jó eredmények megszerzése (Szabó & Labancz, 2018, old.: 32). Ezzel ellentétben az alternatív iskolák a munka elvégzésének örömét, a közös munkát igyekeznek értékelni és nem az elért eredményt.

Az alternatív oktatást általában a tradicionális iskolák pedagógiájához viszonyítják. Az alternatív iskolát szorgalmazók célja nem az, hogy mindenkinek reform intézménybe kellene járattania a gyermekét, hanem hogy legyen választási lehetőség a szülők és a diákok számára is azzal kapcsolatban, hogy milyen oktatásban szeretnének részesülni. Ami meglátásom szerint akkor teljesülne be, ha az alternatív oktatás mindenki számára elérhető lenne, ugyanis az alternatív pedagógiát alkalmazó intézmények kapacitása korlátozott és a felvételi időszakok eljövételével jellemző a többszörös túljelentkezés.

Az alternatív pedagógia fogalmába nem tartozik bele például a szülők nevelése és olyan szociális helyzetek, amelyek az iskolán kívül fordulnak elő, ami meglátásom szerintem olyannyira meghatározó tényező, mint az iskola (Nagy P. , 2004, old.: 75). Ami nagyon fontos az iskola megválogatásának kérdésénél, hogy a szülők és az intézmény ugyanazokat az

értékeket képviselje, hogy aztán a gyerek is egy homogén környezetben tudjon fejlődni. Hiszen otthon kapott nevelés legalább olyan nagy behatással bír a gyermek fejlődésére, mint maga az iskola.

Természetesen a tradicionális iskolák számára a reform pedagógiai eszközök elérhetősége korlátozottabb, az alternatív tanintézményekhez képest. Ennek az egyik oka az, hogy az alternatív intézményekben az osztályok kisebb létszámmal indulnak annak érdekében, hogy minden diák kellő figyelmet kapjon a nevelő részéről.

2.3 Érzelmi intelligencia

Az alternatíváknál nagymértékű hangsúlyt fektetnek az élményorientált tantárgyakra, amelyek különféle impulzusokon keresztül formálják a diákokat. Ez azért lényeges, mert a cselekvéses technikák meghatározóbbak és hatékonyabban fejlesztik az intelligenciát. Az intelligencia 10 dimenziójából a mai pedagógia kettőt mér, ami a verbális emlékezet és a matematikai készség (Vekerdy, 2005, old.: 11). Meglátásom szerint a Vekerdy által leírtak alapján már abszolút érthető, hogy miért nem kapnak a tanárok teljes képet a gyermekek készségeiről és fejlettségéről. Ennek tudatában előfordulhat, hogy egy diák nagyon fejlett és tehetséges csak éppen egy olyan területen csak ezt még maga se tudja, mert az iskola nem mér. Ezért lenne releváns, hogy a diákokat igazán megismerjék a pedagógusok, kapjanak róla egy teljes képet, ami által feltudják mérni a valós készségeiket.

A fejlett érzelmi intelligencia elsődleges velejárója az, hogy az egyén teljesen tisztában van a saját érzelmeivel és értékeivel, ennek következményeképp behatással van saját és a körülötte lévők érzelmeire, képes az emóciók gyors beazonosítására és lereagálására (Jávorné Kolozsváry, 2015, old.: 120). Nem véletlen, hogy a magas érzelmi intelligenciaszinttel bíró egyének nagyobb valószínűséggel töltenek be vezetői pozíciót, vagy olyan munkakört, ahol elengedhetetlen az emberekkel való intenzív kommunikáció (Jávorné Kolozsváry, 2015, old.: 120). Ezzel ellentétben, akinek például az értelmi intelligenciája fejlettebb, és jó eredményeket ért el az iskolában, megvan rá a lehetőség, hogy a munka világában magába fordulóbb lesz és nehezebben alakít ki kapcsolatot a környezetével.

Az emocionális intelligencia fejlesztésére természetesen az iskolák és az óvodák jelentős behatással bírnak. Hiszen az intelligencia ezen faktora kizárólag szociális szituációkban formálódik, tehát: óvodában, iskolában és családi közegben. Az iskolák rendelkeznek olyan

eszközökkel, amelyek segítségével hozzájárulnak az érzelmi intelligencia fejlődéséhez (Jávorné Kolozsváry, 2015, old.: 135).

Az érzelmi- és az interperszonális intelligencia összeköttetésben állnak egymással, ugyanis mindkettő nagymértékű szerepet játszik a személyes és a szociális kapcsolatok minőségében és milyenségében, ezáltal érdemes hangsúlyt fektetni a fejlesztésére. Sajnos általában gyerekek nem képesek megfelelően kifejezni önmagukat, ami az érzelmi intelligencia hiányára utal (Jávorné Kolozsváry, 2015, old.: 135). Ahhoz, hogy ebből a szempontból megfelelően fejlődjenek a gyerekek szükséges az, hogy óvodás, illetve kisiskolás korukban hagyjuk őket megismerni és megélni a saját érzelmeiket. Tehát akár düh, öröm, izgatottság vagy csalódás járja át őket, nem szabad bírálni és elfojtani bennük ennek a kifejeződését. Ehelyett kérdésekkel érdemes rávezetni őket, hogy verbálisan is kitudják fejezni, azt, hogy éppen mit éreznek (Jávorné Kolozsváry, 2015). Meglátásom szerint az alternatív iskolák többek között lehetőséget biztosítanak arra, hogy a gyerek szabadon kifejezze önmagát, anélkül, hogy utólag bármilyen negatív következménnyel, tehát ítékezéssel vagy büntetéssel találná szembe magát. Hiszen az ehhez hasonló büntetések azt sugallják, hogy a negatív töltetű emóciók kifejezése nem megengedett, aminek az a következménye, hogy elfojtják magukban a saját érzelmeiket és nem tanulják meg kezelni azokat. Az érzelmek megélése természetesen az egészséges határokon belül történhet meg, tehát önmaga és mások testi épségének megsértése, veszélyeztetése nélkül.

Az érzelmi intelligencia négy agyi folyamatból áll. Az első folyamat az érzelmek felismerése, majd ennek tudatában a gondolatmenet végig vitele érzelmi alapon, az emberek emocionális megértése és az érzelem alapú működés elsajátítása (Jávorné Kolozsváry, 2015, old.: 120).

2.4 Lelki sérülések és kommunikáció kapcsolata

„A fekete pedagógia kifejezést újabban a gyermek kiszolgáltatott helyzetével visszaélő, a nevelést a gyermek rovására mindenáron ésszerűsíteni akaró törekvések jelölésére alkalmazzák, melyek jellemző módon a felvilágosodás korától kezdve egyre sűrűbben bukkannak fel a pedagógiai szakirodalomban.” (Pukánszky, 2001, old.: 131)

A reform pedagógia a sokszínűségben és szabadság elve alapján működik, épp ezért nincsenek jegyek, rangsorolások vagy szintek (Vekerdy, 2005, old.: 15). A szubjektív értékelések valamilyen irányba befolyásolják a gyerek véleményét önmagával kapcsolatban, ami természetesen lehet pozitív vagy negatív irányba való terelődés. Úgy vélem ez nagyon nagy

hatással van a gyermek önértékelésére, hisz ezáltal azonosul a kapott osztályzatokkal és ez alapján értékeli önmagát is, ettől fog függeni, hogy valójában milyen embernek gondolja magát. Plusz feltételezésem szerint, ha egészen kicsi korban, például kisiskolásként abba a hitbe van tartva a gyerek, hogy nem elég jó, akkor ez végigkíséri továbbra is.

A fekete pedagógia hatásai mélyen beleragadhatnak az ember emlékezetébe, de ugyanakkor azt fontos tudni, hogy a pedagógusok cselekedetei és kommunikációja általában nem tudatos megnyilvánulás a részükről (Nagy & Bohán, 2017, old.: 91).

2.5 A Waldorf iskolák létrejötte:

Az első Waldorf iskolát Rudolf Steiner alapította Emil Molt támogatásával 1919-ben, Stuttgartban (Kende, 2021). Szülői igényre hozta létre és a központi kérdése következő volt: valójában mire van igénye a gyerekeknek.

A Waldorf pedagógia az emberi test-lélek és szellemet is figyelembe veszi (Turós, 2018). Ezáltal meglátásom szerint a diákok lelki egészsége és éppolyan fontosnak bizonyul, mint a szellemi például. Ezért a mai Waldorf pedagógiában nem feleltetnek, nem adják meg a lehetőséget olyan helyzetekre, hogy a gyerek önértékelése sérüljön, hogy aztán ezzel majd 'felkészítsék az életre'.

Steiner a gyermek igényeit nem az állam, társadalom igényei alapján kell nevelni, hanem a saját egyéni igényeik alapján. Így a rugalmasság elengedhetetlen faktor a Waldorf pedagógusképzésben (Turós, 2018).

3 KUTATÁS

3.1 Bethlen Gábor Általános Iskola és Gimnázium Kincskereső Tagiskolája

Kutatásomban azért egyedülálló a Kincskereső Tagiskola, mert nem Waldorf intézmény. Az országban az összesen 5 szociális kompetenciák fejlesztésére épülő kerettantervet alkalmazó általános iskolák az egyik (Dobos, 2019).

Tanmenet tanterv/történet:

A Kincskereső Tagiskolát, Winkler Márta 1988 augusztus 31-én nyitotta meg, amikor még Magyarországon sokkal inkább poroszos irányultságú iskolák voltak jelent. Az intézmény kezdetben négyosztályos iskolaként indult, majd nyolc év elteltével, 1996-ban hatosztályos iskolává nőtte ki magát (Winkler, é.n).

A tanintézet nyitásakor, 1988-tól a Teleki Blanka Általános Iskola Alsó Tagozatos tagiskolájaként működött. Majd 1996-tól kezdve a Bethlen Gábor Zene Tagozatos Általános Iskola és Újreál Gimnázium részeként működik (Makai, 2013).

Az iskola bővülésének oka leginkább szülői behatás volt. Úgy gondolták, minél tovább van lehetőségük arra, hogy a gyerekek a Kincskereső iskola közvetlen, családi közegében tanuljanak, annál több idejük van orientálódni és eldönteni azt, hogy pontosan milyen intézményben szeretnék folytatni a tanulmányaikat.

Winklernek már akkor elsődleges szempont volt a közvetlen oktatás így nyitott ajtóknál tanított. Véleménye szerint a gyerekeknek egy olyan biztonságos, családi és barátságos környezetet kell teremteni, amiben jól érzik magukat. Így ez végső soron azt fogja eredményezni, hogy a diákok nyitottsága és tudásvágya előre viszi őket a tanulmányaik során (Winkler, é.n).

Winkler Márta felsőfokú tanulmányai alatt különböző iskolákat látogatott meg és azt kutatta, hogy egyes intézményeknél és tanároknál, kinek mit jelent az iskola és a pedagógia fogalma, valamint az ideális kapcsolat tanár is diák között. Majd később ezekből a tapasztalatokból körvonalazódott ki számára az, hogy iskolája pontosan milyen elvek szerint operáljon. Látogatásai alkalmával volt szerencséje megismeri Varga Tamás, és Dienes Zoltán matematika tanárt, akiknek pedagógiai szemlélete szintén újszerűnek, reformnak számítottak (Winkler, é.n).

A Kincskereső Tagiskola Pedagógiai Programja:

„Az iskola légköre olyan legyen, hogy a hozzánk tartozó gyerekek minél teljesebb életet élhessenek. Fantáziájukat, játékos kedvüket, tenni akarásukat, teremtő energiájukat kívánjuk minél tovább életben tartani” (n.a., Bethlen Gábor Általános Iskola és Gimnázium Pedagógiai Programja 2021, 2021)

A Kincskereső Tagiskolában igyekeznek olyan órákat és tevékenységi formákat beépíteni a gyerekek mindennapjaiba, amik az életkorukhoz és érdeklődési körükhöz mérten leginkább fejlesztik őket. Ilyen például a rendszeres testmozgás, ének zene; számolás-rejtvényfejtés; kézművesség és alkotás (n.a., Bethlen Gábor Általános Iskola és Gimnázium Pedagógiai Programja 2021, 2021).

Amikor a gyerekek az óvodából átkerülnek az iskolába, a pedagógusok elsősorban arra helyezik a hangsúlyt, hogy minél jobban érezzék magukat a gyerekek, hiszen az első benyomás nagyon fontos (n.a., Bethlen Gábor Általános Iskola és Gimnázium Pedagógiai Programja 2021, 2021).

Felvételikor a pedagógusok nem tartanak rangsorolást azzal kapcsolatban, hogy milyen készségekkel rendelkeznek a gyerekek, hanem bíznak az organikus fejlődésben és felzárkózásban. A gyerekek kiválogatásakor a legfőbb céljuk egy harmonikus közösség összeválogatása, akik később képesek lesznek együtt működni (n.a., Bethlen Gábor Általános Iskola és Gimnázium Pedagógiai Programja 2021, 2021).

A művészet és a kreativitás átszövi az iskola minden részét, legyen az tanóra, szabadidős program, ünnepek és hétköznapiak. Emellett igyekeznek a lehető legtöbb lehetőséget biztosítani a gyerekek számára, azért, hogy kipróbálhassák magukat különféle területeken és fejlődjenek (n.a., Bethlen Gábor Általános Iskola és Gimnázium Pedagógiai Programja 2021, 2021).

„Bátor, szabad és igényes gondolkodásra szeretnénk nevelni tanítványainkat. Elemző, értelmező és kritikai véleményüket nyitottan fogadjuk, ugyanakkor a tapintatos, empatikus és jóindulatú megközelítések felé terelgetjük őket. Reflektáló képességük fejlődését segítjük. Erkölcsi érzékük kiművelését mindennapos, folyamatos, kiemelt feladatnak tekintjük.” (n.a., Bethlen Gábor Általános Iskola és Gimnázium Pedagógiai Programja 2021, 2021)

A **tanulásmódszertant** tekintve az iskola egyik legfőbb célja az, hogy a gyerekeket arra neveljük, hogy szabadon kitudják magukat fejteni és mindezt úgy tegyék meg, hogy magukra és a környezetükre és tekintettel legyenek, vagyis képesek legyenek arra, hogy empátikusan és tapintatosan reflektáljanak a történésekre.

Tanulásmódszertan szempontjából a Kincskereső Tagiskola figyelemmel kíséri azt, hogy minden gyerek egyénileg fejlődjön és ezt törekednek minél rugalmasabban kezelni. Minden egyes diáknak olyan egyéni utakat és megoldásokat találni, ami az egyén számára a legoptimálisabb. A gyerekeknek az érzelmi intelligenciáját és a csoportként való működését is egyaránt igyekeznek fejleszteni. A különféle foglalkozásokat és fejlesztő feladatokat a diákok érdeklődési köre mentén kivitelezik, aminek segítségével arra sarkalják diákokat, hogy adjanak teret saját ötleteiknek és képzeletüknek (n.a., Bethlen Gábor Általános Iskola és Gimnázium Pedagógiai Programja 2021, 2021).

Mivel a Kincskereső Tagiskola igyekszik minden tantárgyat élményorientáltan oktatni, így a matematikában Varga Tamás példáját követik (n.a., Bethlen Gábor Általános Iskola és Gimnázium Pedagógiai Programja 2021, 2021). Ezenfelül nagy hangsúlyt fektetnek a vitaköröknek, ugyanis ennek segítségével a gyerekek képesek oldani a gondolati kreativitásukat (n.a., Bethlen Gábor Általános Iskola és Gimnázium Pedagógiai Programja 2021, 2021).

Indulatkezelési technikákat tanítanak meg minden gyerekeknek, hiszen ez az **érzelmi intelligenciához** is tartozik, aminek fejlesztése nagyon fontos. Emellett elengedhetetlennek tartják a konfliktushelyzetek kezelésének oktatását, annak a helyes megítéléséről és kezeléséről (n.a., Bethlen Gábor Általános Iskola és Gimnázium Pedagógiai Programja 2021, 2021).

Valamint a barátság fontosságának megtanítása is a pedagógiai program (n.a., Bethlen Gábor Általános Iskola és Gimnázium Pedagógiai Programja 2021, 2021) része. Lényeges, hogy a gyerekek megtanulják azt, hogy hogyan kezdeményezzenek a másiknál.

Mivel a Kincskereső Iskola értelmileg visszamaradott gyerekekkel is foglalkozik, így elengedhetetlen ösztönözni a gyerekeket a nyitottságra, már abból az okból is, hogy egységes osztályként tudjanak működni és ne forduljon elő az, hogy osztályközösség azt, aki kicsit különbözik többiektől.

A Kincskereső tagiskola **tantervét** tekintve, alkalmazkodnak a NAT-hoz, viszont a tanterv tartalmának kidolgozásában a pedagógus szabadkezetet kap (Winkler, é.n).

Winkler Márta meglátása szerint az egyén sokszínűségének kiemelése, fejlesztése rendkívül fontos. Ugyanakkor arra is jelentős hangsúlyt fektet, hogy diákjaikat a csoportban való működésre is neveljék. Makai Éva kutatása szerint az iskola nagy hangsúlyt fektet a hitvallásra és a művészeti oktatásra (Makai, 2013).

3.2 A Pesthidegkúti Waldorf Általános Iskola, Művészeti Iskola és Gimnázium

Az iskolát 1989-ben alapították Solymáron, így részese volt a rendszerváltáskor létrejövő első Waldorf iskoláknak (pedagógiai alaptanterv, Kovács Gábor). Az 1996/97-es tanévben indult az első gimnáziumi évfolyam (n.a., A Pesthidegkúti Waldorf Általános Iskola, Művészeti Iskola és Gimnázium pedagógiai programja, 1998). Majd a 2000/2001-es tanévtől kezdve 12+1 évfolyamos lett (n.a., A Pesthidegkúti Waldorf Általános Iskola, Művészeti Iskola és Gimnázium pedagógiai programja, 1998). Egy évfolyamba, kizárólag egy osztály működik, így jelenleg 360 diákja van az iskolának.

A Waldorf-iskolákra vonatkozó **kerettanterv alapja megegyezik a Nemzeti Alaptantervben** foglaltakkal, viszont a tanterv tartalmi részébe szabadkezet kapnak az iskolák. Lényeges számukra, hogy az intézményből más iskolába kerülő gyerekeknek legyen lehetőségük alkalmazkodni az új környezethez és rendszerhez és fejlődni tudjanak.

Pedagógiai programjukban leszögezték, hogy nem tartják magukat világnézeti iskolának, így tiszteletben tartják a diákok és szülők vallási és kulturális nézeteit (n.a., A Pesthidegkúti Waldorf Általános Iskola, Művészeti Iskola és Gimnázium pedagógiai programja, 1998).

Emellett pedagógiai céljaik közé tartozik a **szabadságra nevelés**, az, hogy növendékeik képesek legyenek közösségekben is működni és egyedül is. Az, hogy legyen felelősségtudatuk és legyenek nyitottak a világra, amit a művészeti tantárgyak segítségével tudnak leginkább fejleszteni (n.a., A Pesthidegkúti Waldorf Általános Iskola, Művészeti Iskola és Gimnázium pedagógiai programja, 1998).

A Pesthidegkúti Waldorf Iskola további pedagógiai célja közt szerepel például a **kiegyensúlyozottságra való nevelés**, annak érdekében, hogy a gyerekek lelkivilága minél stabilabb legyen és hogy emellett a személyiségük is megmutatkozzon. Valamint az **érzelmi intelligencia fejlesztésére** is nagyfokú hangsúlyt fektetnek, aminek a legnagyobb segédeszköze a mesemondás. Meséket nyolcadikos korukig hallgatnak a gyerekek, amik mind a szakórák témájában íródtak (n.a., A Pesthidegkúti Waldorf Általános Iskola, Művészeti Iskola és Gimnázium pedagógiai programja, 1998). Meglátásom szerint ezzel a technikával nem csak a tanultakat dolgozzák fel, hanem passzív módon fejlődik az agyuk egy másik része, ami a mese feldolgozásával foglalkozik. Valamint nem utolsó sorban a mese hallgatás egyúttal képzelőerőt

is minden bizonnyal fejleszti. A modern információs technológia mellett ritka, ha a gyermek nem képekben, vizuálisan értelmez már egyből egy történetet.

Osztálytanítói rendszer van jelen, tehát az első nyolc évben az osztálytanító az, akivel folyamatos, szoros kapcsolatban állnak a gyerekek. Majd a gimnáziumban szaktanárok veszik át a diákok tanítását, viszont az osztály közösségi életének feladatait továbbra is az osztálykísérő látja el (n.a., A Pesthidegkúti Waldorf Általános Iskola, Művészeti Iskola és Gimnázium pedagógiai programja, 1998). Emellett a diákok választhatnak maguknak egy 'pártfogó tanárt', aki amolyan mentorként segíti őket a felmerülő nehézségeken (n.a., A Pesthidegkúti Waldorf Általános Iskola, Művészeti Iskola és Gimnázium pedagógiai programja, 1998).

A diákok epochális rendszerben tanulnak, tehát a fő közismereti tantárgyakat váltakozva 3-4 héten keresztül reggel 8 és 10 óra között tanulják az osztálytanítóval. Az órának van egy ritmikus része, amikor a kisebbek leginkább verset mondanak, énekelnek, majd a tananyaghoz kapcsolódó munkát látják el és végül mesével zárul a főoktatás (n.a., A Pesthidegkúti Waldorf Általános Iskola, Művészeti Iskola és Gimnázium pedagógiai programja, 1998).

A gimnáziumban ugyanúgy epochális rendszerben tanulnak a diákok és ez egy-egy speciális epochával kiegészül, aminek gyakorlati része is van. A 9. osztályban a diákok például a biológia epochát egy biogazdaságban töltik el. Majd 10. osztályban néprajzkutatásokat végeznek, 11. osztályban szociális és ipari munkát végeznek. 12. osztályban elvégzik a diploma munkájukat, ami során egy általuk kiválasztott témában elmélyednek és erről írnak egy dolgozatot, amit aztán a tanév végén egy prezentáció keretein belül bemutatják és megvédik (n.a., A Pesthidegkúti Waldorf Általános Iskola, Művészeti Iskola és Gimnázium pedagógiai programja, 1998).

Végezetül a 13. évben kizárólag az érettségi vizsgára készülnek a diákok. Ekkor már nincs óralátogatási kötelezettség és magukra vannak utalva abból a szempontból, hogy tudniuk kell, hogy milyen tárgyakból erősek és mik azok a tantárgyak, ahol még segítségre van szükségük. Az évben három próba-érettségit tesznek, amiknek sikerességével jelentkezhetnek érettségi vizsgára (n.a., A Pesthidegkúti Waldorf Általános Iskola, Művészeti Iskola és Gimnázium pedagógiai programja, 1998).

Az **egyéb foglalkozásokon** belül nagy hangsúlyt kapnak a szakórák, amik művészeti és kézműves tantárgyakat jelent és ezen belül jellemző a kutatómunkák csoportosan és egyénileg, a diád saját érdeklődési körében. Továbbá a tanórákon kívül jellemző a rendszeres kézműves

foglalkozásokat és sportrendezvényeket tart az iskola. Sport táborokat szervez az iskolának a sportegyesülete: Moccanj Waldorf Diák Sportegyesület (n.a., A Pesthidegkúti Waldorf Általános Iskola, Művészeti Iskola és Gimnázium pedagógiai programja, 1998).

Drámapedagógiai módszereket bármelyik tantárgy oktatásába beépíthet a pedagógus. A nyolcadik és a tizenkettedik évet egy színdarabbal zárja az adott évfolyam. Tehát az iskolának szerves része a színjátszás. Ezenfelül külön színjátszó kör is működik az intézményben, tehát az iskolának a szerves része a színjátszás (n.a., A Pesthidegkúti Waldorf Általános Iskola, Művészeti Iskola és Gimnázium pedagógiai programja, 1998).

Az **értékelés** szempontjából a Waldorf iskolákban nincs osztályzás, viszont ez nem egyenlő azzal, hogy nincs minősítés. A Waldorf pedagógusok szerint fejlesztő értékelést alkalmaznak. Úgy gondolják, hogy a jegyek leginkább szubjektív képet mutatnak, és csak egy nézőpontot vesz figyelembe, majd az eredménye ennek az lesz, hogy a diákok az érdemjegyek beszerzésére törekednek és nem a megszerzett tudásra. (1998;8.o)

A Waldorf iskolákban a minősítés alapja a mély kapcsolat tanár és diák között. A folyamatos kontaktot épít fel a szülővel is, így folyamatosan konzultálhatnak a gyermek fejlődéséről. A gyermekek szöveges bizonyítványt kapnak évvégén és ezzel együtt a szülők is kapnak külön szöveges értékelést a gyermek fejlődéséről tantárgyanként. (1998;8.o) A szülővel való bizalmas kapcsolat fenntartása kulcsfontosságú az iskola működésében. A kapcsolat építésére különféle rendezvények és estek állnak rendelkezésre, például a szülői estek, amik havonta tartandóak és az évszakünnepek. (1998;9.o)

Emellett nincs osztályismétlés sem az iskolában, mert a Waldorf pedagógusok úgy gondolják, hogy ez romboló hatással van a gyermek tanulmányaira és szociális viszonyaira is, és a tanulmányi fejlődése idővel helyreáll. (1998;9.o)

3.3 Kékvölgy Waldorf iskola

A Kékvölgy Waldorf Iskola 2003-ban alakult, Pilisszentlászlón. Kezdetben még négy évfolyamos intézményként működött, majd lassacskán bővülni kezdett és mára már egy nyolc évfolyamos általános iskolává nőtte ki magát. A tanintézet 2013-ban csatlakozott Göllner Mária Regionális Waldorf Gimnáziumhoz, ahol Kékvölgy Waldorf Iskola végzős növendékei folytathatják a tanulmányaikat (n.a., Kékvölgy Pilisszentlászlói Waldorf Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola, 2018).

Az iskolára családias hangulatú és visszafogott légkör jellemző, valamint ivel kevés diákot tudnak fogadni minden tanévben és az épület maga is kicsi. Emellett az intézmény a természet közelében helyezkedik el a Pilisben. Így megállapíthatjuk azt is, hogy az iskola igazi kis elzárt övezetnek tudható be.

Alapelvük a gyermekközpontúság, amely az iskola számára legfőképp empátiát, elfogadást, önbizalom növelést és a sikerhez való támogatást jelenti. Fontosnak tartják azt, hogy a gyerekek szeressenek iskolába járni, érdeklődőek legyenek és képesek legyenek minden olyan ismeretet elsajátítani, amivel megvalósíthatják önmagukat. A tanulás szeretetét is hasonlóképp lényegesnek és nélkülözhetetlennek tartják, ugyanis később ez lesz a táptalaja mindennek, amit az iskolában megfognak élni a diákok (n.a., Kékvölgy Általános Waldorf Iskola, n.a.).

A Kékvölgy Waldorf Iskola **pedagógiai programja** alapján a Waldorf pedagógia célja a szabad lelkű és szellemű gyerekeket nevelése és ahhoz, hogy ezt elérje, elengedhetetlen az egyén saját jellegzeteségeinek és képességeinek kibontakoztatása és fejlesztése.

Ennek fényében az oktatás fő céljai a következők: társadalomba való beilleszkedés; tudatosság, megfelelő konfliktuskezelés és objektív szemlélet (n.a., Kékvölgy Pilisszentlászlói Waldorf Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola, 2018).

Természetesen, mint minden Waldorf intézményben, a Kékvölgy Waldorf iskolákban is epocha-rendszerben tanítanak. Ha a diákok egy napját nézzük például, akkor az epocha az első két órát jelenti a napból, és ezután teljesen más jellegű órák veszik kezdetüket (n.a., Kékvölgy Pilisszentlászlói Waldorf Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola, 2018).

A Kékvölgy Waldorf Iskola pedagógiai programja külön fejezetben kiemeli a **felejtés- emlékezés mechanizmust**, ami leginkább az epocha-rendszernek a hozadéka (n.a., Kékvölgy Pilisszentlászlói Waldorf Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola, 2018). Ez biztosítja azt, hogy a tanulásnak lesz egyfajta ritmikus folyamata. A Waldorf pedagógia szerint vannak olyan tantárgyak, amik komoly gyakorlást igényelnek, ilyen például az idegen nyelv, matematika. Ebben az esetben, akkor a legjobb új tananyagot bevezetni, ha már a régi teljesen beépült. Ekkor hagyni kell egy kicsit 'pihenni', majd pár hét múlva újra elővenni. Ez a folyamat segíteni fogja a már kapott tudásra való építkezést, és azt, hogy már más szinten is képesek legyenek a diákok elsajátítani a tananyagot (n.a., Kékvölgy Pilisszentlászlói Waldorf Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola, 2018).

Az iskola szerint az egyik legfontosabb készség, az, hogy bármilyen szituációba vagy élethelyzetbe kerül a gyerek, nagyon fontos, hogy több nézőpontból is képes legyen megvizsgálni egy helyzetet.

Továbbá az iskola a következő táalentumokat is fejleszteni törekszik diákjaiban: tisztelet és hálaérzet, nyitottság, helyes ítéletalkotó-képesség, felelősségérzet. Valamint jó beszéd-készség, szabadságérzet és az akarat érzés és gondolkodás harmóniájának fejlesztése (n.a., Kékvölgy Pilisszentlászlói Waldorf Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola, 2018).

Az **ünnepeket** igyekszik az iskola úgy megszervezni és megélni, hogy a gyerekek szemszögéből vizsgálják az aktuális ünnepet, és arra kíváncsiak, hogy elsősorban őket mi érdekelné leginkább. Legfőbb ünnepeik közé tartozik a Mihály-nap; Márton-nap; Adventi időszak; Szent Miklós-nap; karácsonyi pásztorajándék, Vízkereszt; Farsang; húsvét; pünkösd; János-nap (n.a., Kékvölgy Pilisszentlászlói Waldorf Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola, 2018). Az előbb felsorolt ünnepnapokon különleges programmal készül az iskola, ami jellemzően egy színdarab keretei között valósul meg. Úgy gondolom, hogy ez azt bizonyítja, hogy az iskola a lehető legtöbb lehetőséget kihasználja és arra fordítja, hogy a gyermekeket valamilyen síkon fejlessze. Ebben az esetben a művészetüket, kreatív oldalukat, kommunikációs készségeiket.

3.4 Göllner Mária Regionális Waldorf Gimnázium

2011-ben több Waldorf-iskola kezdeményezésére megalakult a Kezdeményező Kör, akik szorgalmazták a gimnázium létrejöttét. A négy intézmény közé tartozik a gödöllői, pilisszentlászlói, sashalmi és váci Waldorf iskola. Majd 2013-ban létrejött a Göllner Mária Regionális Waldorf Gimnázium, ami egyben Közép-Európa első regionális Waldorf-középiskolája (n.a., Göllner Mária Regionális Waldorf Gimnázium - Az iskolánkról).

A fentiekben említett iskolákkal szoros kapcsolatot tartanak fent, hiszen fontos számukra az együttműködés és arra törekednek, hogy a diákoknak egy egységesen Waldorf-iskolában tudják végig vinni a tanulmányaikat a középiskola végéig. Ennek okán több közös rendezvény és műhelymunkákat tartanak, ami y gyerekeknek is egy plussz szocializációs lehetőség arra, hogy nyissanak (n.a.n, n.a.).

Az iskolát Göllner Máriáról nevezték el, akit a Waldorf-pedagógia magyar úttörőjének tartanak. Mária alapította az első Németországon kívüli Waldorf-iskolát 1926, ami aztán 7 évig működött (n.a., Reformer a 20. századból - Göllner Mária Regionális Waldorf Gimnázium, 2019).

Pedagógiai gyakorlatát tekintve az iskolába évfolyamonként három osztályt indítanak, ami talán soknak tűnhet, viszont, ahhoz, hogy különféle szakkörök és foglalkozások induljanak, ahhoz kell lennie egy alaplétszámnak. Tehát a változatosságot a létszám biztosítja. A tehetséggondozás és felzárkóztatás esetében is ugyanez a helyzet, minél nagyobb igény van, annál egyszerűbb ezt az iskolának megvalósítania (n.a.n, n.a.).

Az intézmény alaptanterve szerint a 9. osztályba **felvételiző** hallgatók válogatásakor nem azt veszik, figyelembe, hogy intellektuálisan mennyire tehetséges, vagy milyen az érdeklődési köre, hanem elsősorban az együttműködésre való hajlandóságot keresik a diákokban és a szülőkben is egyaránt (n.a.n, n.a.). Úgy gondolják, hogy ahhoz, hogy egy jó osztályközösséget kitudjanak alakítani, ahhoz elengedhetetlen az összetartás.

Az intézményben megjelennek a Waldorf iskolákra rendszerint jellemző **tantárgyak**, mint például az euritmia és kézművesség, és ezenfelül az új tárgyakat is szorgalmazzák, ilyen példának okán a mentálhigiéna, vagy a médiaismeret (n.a.n, n.a.).

A **pedagógiai program** alapján az iskola az elmúlt évek tapasztalatait felhasználja arra, hogy az intézmény fokozatosan fejlődjön a modern kor igényei szerint (n.a.n, n.a.). Fontosnak tartják, hogy az iskola ne egy elzárt burokként operáljon, hanem egy nagyobb hálózat tagja legyen. Ehhez a megközelítéshez hozzájárul az is, hogy a partnerekkel szoros viszonyt ápol az iskola, így a diákoknak lehetőségük nyílik a munka világába valamilyen szinten betekintést nyerni, ami segíthet nekik orientálódni, hogy pontosan milyen irányba mennének a későbbiekben és mivel foglalkoznának a legszívesebben.

Az előbb említett megújulásnak az alapja a kutatás, amely három tényezőtől függ: a gazdasági, szociális és szervezeti környezettől. Az iskola 2012-ben indított egy műhelymunka-sorozatot, ami során a kutatómunkát állították középpontba, amely mindig eredményorientált volt. Úgy gondolják, hogy egyedül nem lehet kutatómunkát végezni, úgyhogy ebből a szempontból is meghatározó a csoportban való beilleszkedés, és a csapatmunka (n.a.n, n.a.).

Az iskola alapelvei és pedagógiai céljai megegyeznek az eddig bemutatott Waldorf-iskoláékkal. Tehát az antropozófia ugyanúgy jelen van például, viszont ami újítás, az az, hogy a GMRWG

(Göllner Mária Regionális Waldorf Gimnázium) erősen szorgalmazza a partnerintézményekkel való kapcsolat fenntartását (n.a.n, n.a.).

A **pedagógiai célok** ugyanazok, mint a többi Waldorf intézménynél, vagyis fontosnak tartják a szociális- és önismereti-, tanulási- és alkotó készségek fejlesztését (n.a.n, n.a.). Legnagyobb fókusz arra irányul, hogy az iskolából kikerülő diákok találják meg a helyüket a világban.

Fontos, hogy az intézmény által kiemelt értékek megegyezzenek az Európai Unió oktatás területén keretként megadott készségekkel, ami magába foglalja például az idegen nyelvismeret, az anyanyelv ismeretét, matematikai- természettudományos kompetenciákat, valamint a digitális készséget és az egyéni és csoportos tanulás kompetenciáját (n.a.n, n.a.).

3.5 Kutatás

A kutatás első részében az iskolák történetét, felépítését és alap ideológiáját ismertetem. Majd ezután a saját kutatásom alatt megvizsgálom, hogy a tantervben leírtak valóban korrelálnak-e a tanárok meglátásával és véleményével.

A pedagógiai tantervből, azokat a fejezeteket dolgoztam fel, amik az általános célokról pedagógiai módszerekről és az iskola nézetéről szólnak. Mivel mindegyik Waldorf-iskolának ugyanaz a kerettanterve és attól nagy mértékben nem térhetnek el, így azt csak a Pesthidegkúti Waldorf Általános Iskola és Gimnázium esetében mutatom be. Viszont vannak kisebb különbségek, változtatások az intézmények között, így azon tulajdonságokat is ismertetem.

Az interjúkat olyan intézményekkel készítettem el, amelyek között kisebb különbségek vannak a felépítésüket tekintve. Úgy gondolom, hogy minél több rendszert és ideológiát feltárok a kutatás során, annál komplexebb ismeretet lehet majd levonni a végeredményből.

Interjúimat a következő alternatív intézményekkel készítettem el:

- Bethlen Gábor Általános Iskola és Gimnázium Kincskereső Tagiskolája
- A Pesthidegkúti Waldorf Általános Iskola, Művészeti Iskola és Gimnázium
- Kékvölgy Waldorf iskola
- Göllner Mária Regionális Waldorf Gimnázium

3.6 Interjú kérdések:

Általános kérdések:

- Ön szerint mi intézményük ideológiájának alapja?
- Hogyan jellemzené szervezetüknél a belső kommunikációt és kapcsolatot tanár és diák között? Közvetlen vagy távolságtartó? Ha közvetlen, akkor mégis hol van a határ, és a pedagógusok milyen módon találják meg az optimális középutat aközött, hogy túl engedékenyek lennének vagy esetleg szigorúak?
- Milyen elvárások vannak jelen a tanárok felé?
- Milyen elvárások vannak jelen a diákok felé?
- Ön szerint mi a legnagyobb különbség egy alternatív intézmény pedagógiája és egy 'tradicionális' iskoláé között?

Specifikus kérdések:

- Tudomásom szerint az alternatív intézményekben nincsenek kötelező tantárgyak és az érettségi vizsga letétele is szabadon választható. Szeretném megkérdezni, hogy diákjaik milyen arányban tesznek érettségi vizsgát és tanulnak tovább felsőoktatási intézményben? Amennyiben felsőoktatási intézményben folytatják tanulmányaikat hogyan alkalmazkodnak az ottani rendszerhez?
- Amennyiben nincsenek kötelező tantárgyak az intézményben, mit gondol hogyan tanulnak önkontrollt a diákok? Hiszen nem terheli őket semmilyen felelősség, ha esetleg kudarcot vallanak.
- Ha nincsenek osztályozók, százalékos értékelések és érdemjegyek, akkor hogyan motiválják diákjaikat?
- Hogy kezelik a problémás diákokat? Van-e büntetés?
- Milyen sztereotípiákkal találják magukat szembe az oktatók, azzal kapcsolatban, hogy alternatív pedagógiát alkalmazó intézményben tanítanak?

Kutatás

A kutatást négy alternatív pedagógiát alkalmazó iskolával készítettem el. Kettő interjú személyesen zajlott le és kettő online, mindegyik interjúra 45-60 perc állt rendelkezésre.

3.7 Bethlen Gábor Általános Iskola és Gimnázium Kincskereső Tagiskolája

Az iskola ideológiájának alapja a gyermekcentrikusság, a gyermek ismerete. Emellett, amit még szem előtt tart az iskola, az a közösség tehát a szociális kompetenciák középpontba helyezése. Az intézmény meggyőződése, hogy nagyon fontos a gyerek fejlődésének tekintetében, az, hogy hogyan tud érvényesülni és kommunikálni közösségben. Az iskolába járnak, olyan betegséggel élő gyerekek, akiknek problémát tud okozni a társaságban való integráció, például autista gyerekek és ebben az esetben a pedagógus kiemelt feladata, hogy segítsen neki ebben a folyamatban.

Ahhoz, hogy optimálisan tudják fejleszteni a diákokat, a pedagógusnak tudnia kell a gyermek pillanatnyi állapotáról. Ezért fontos az, hogy a szülőkkel szoros kapcsolatba álljanak, és bármi történik otthon, azt jelezzék az iskola felé. Ezenfelül, ami még feltétel a gyermekközpontúság szempontjából, az az, hogy az intézményben egy nagyon jó közeg vegye körül a gyereket, amire jellemző az igényesség, szakmaiság és érdeklődés.

Ezenkívül nagyon lényeges, hogy az osztály összetétele sokszínű legyen és különféle képességű, erősségű gyerekekből álljon. Az iskola azt feltételezi, hogy a gyerek a legjobban akkor fejlődik, ha diverzitás veszi körül. Ezért, ha csak válogatottan intelligens és tehetséges diákok lennének egy osztályban, az egyfajta versenyt eredményezne, ami távol áll az intézmény szemléletmódjától.

Az tanintézmény alapideológiájához tartozik az önismeret fontossága, ennek következtében a gyermeknek elsősorban önmagával kell jó kapcsolatot ápolnia és tisztában lennie a saját erősségeivel és gyengeségeivel is. Épp ezért az iskola azt támogatja, hogy a diákok próbálják ki magukat minden területen és később döntsék el, körülbelül 12-13 éves korba, hogy merre szeretnének orientálódni. Azért nagyon fontos ez a hozzáállás, mert, hogyha a gyermeknek megmondják, hogy mi az, amiben tehetséges és mi az, amiben kevésbé, akkor minden más lehetőséget elzárnak előle és nem jut el odáig, hogy maga fedezze fel a saját készségeit.

A tanár és diák közötti kapcsolatra leginkább az jellemző, hogy elfogadó és nagyon fontos a kölcsönös tisztelet. Az iskola pedagógusai nem azzal érik el a tisztelet, hogy a megkövetelik a diákoktól, hogy magázzák őket, hanem azzal, hogy a gyerekek bármikor hozzájuk fordulhatnak segítségért vagy akár tanácsért. Tehát a pedagógusnak is tisztelnie kell a diákot, ugyanúgy,

ahogy a diáknak a tanárt. Ettől függetlenül természetesen van egyfaja hierarchia, de a tanárok ezt nem fokozzák és általában tegeződnek a diákokkal.

A **legfőbb kritérium** egy alternatív intézményben dolgozó **tanárnál**, az az, hogy szabad értelmiségi pedagógus legyen, aki képen a felelősségvállalásra és nem hátrál meg a kudarcotól. Mivel ebben a szakmában az ember folyamatosan találkozik új és ismeretlen helyzetekkel, így nagyon fontos a kitartás és a visszacsatolásra való igény. Ezenfelül lényeges, hogy értse az iskola alap ideológiáját és a jutalmazási rendszerét. Valamint az is nagyon fontos, hogy diákokra ne hatalmi megközelítésből tekintsen, ugyanis az iskolánál nincs külön kiemelve, hogy a tanár egy fölöttes szerv lenne.

Az értékelés szempontjából, attól függetlenül, hogy 4. osztályig nincs jegy alapú értékelés és inkább csak szöveges minősítés jellemző, ha egy diák nem teljesít, attól függetlenül a kudarcot még ugyanúgy megéli. Természetesen annyi különbséggel, hogy nem kap még egy rossz jegyet is.

A tanulásnak a miéértje az nem a megfelelés vagy a jó jegy, hanem a tanulás folyamatának szeretete és a pedagógus feladata az, hogy úgy adja át a tudást a diákoknak, hogy az behúzza és motiválja őket. Nagyon fontos a diákok számára, hogy megértsék, hogy mit miért tanulnak. Lássák, hogy mi a funkciója az adott tananyagnak és hogy azt hogyan tudják később hasznosítani. Amint átlátják a helyzetet, ezzel együtt a motivációjuk is elkezd nőni. Valamint ezzel együtt, ami motiválja a gyerekeket az az osztályközösség. Mindenki sikereket szeretne elérni, és lehetőleg elkerülni a lemaradást a többiektől.

Ettől függetlenül, hogy ha egy diáknak nagyon nehezen megy a tanulás és nem képes teljesíteni a feladatokat, akkor a pedagógusok elsősorban azt feltételezik, hogy valami más áll a háttérben, ami miatt a diák úgymond magára vonja a figyelmet és lehet, hogy külső segítségre van szüksége.

A már **elballagott diákok** általában a legtöbb esetben véleményformálóként és húzóerőként illeszkednek be a következő osztályközösségbe. Természetesen kénytelenek alkalmazkodni az új rendszerhez, viszont ez teljesen normális mert ezzel együtt fejlődnek és tapasztalnak.

A **problémás diákokat** a pedagógusok elsősorban egy hosszas beszélgetés keretein belül igyekeznek megérteni a gyermeket, és azt, hogy mi okozta benne a feszültséget. Ha konfliktus helyzetről van szó, akkor meghallgatják mindkét felet azzal kapcsolatban, hogy hogy látják a történeteket és szerintük mi a megoldás a problémára. Valamint a jóvátétel is nagyon fontos,

tehát az adott diáknak vagy diákoknak be kell látnia, hogy a viselkedésük nem megengedhető és ki kell találnia, hogy ezt milyen módon tudják jóvá tenni.

Súlyosabb eseteknél a szülőt is behívja a pedagógus, ami egy olyan stresszt és kellemetlen szituációt jelent a gyerek számára, hogy előbb utóbb kénytelen lesz helyén kezelni az indulatait. Ha ez sem segít a helyzeten és más jellegű segítségre van szüksége az adott diáknak, akkor az iskola segít a szülőknek egy külsős szakembert találni.

A pedagógusok, az alternatív oktatással kapcsolatban általában olyan **sztereotípiákkal** találkoznak, amelyek azzal kapcsolatosak, hogy rendetlen, szemtelen a gyerek és nem tud viselkedni.

3.8 A Pesthidegkúti Waldorf Általános Iskola, Művészeti Iskola és Gimnázium

Az interjú alanyom szerint az **intézményük alapja** nem egy ideológia, hanem egy komplex és összetett rendszer, amit Rudolf Steiner hozott létre és ez az antropozófia, embertan. Az iskola működésének kulcsa az, hogy a pedagógus ismeri a gyerekeket, a mozgató rugóikat és pontosan tudja, hogy melyik életszakaszban min mennek keresztül, így ezáltal azzal is tisztában van, hogy mire van szüksége.

Állítása szerint a Steiner által, 100 évvel ezelőtt megfogalmazott rendszer ugyanúgy aktuális ma is, tehát a tanterv maga a nevelő erő, ami amennyire csak lehet rá van szabva a gyerekekre.

A **tananyag** tekintetében a gyermek ismeret abban is megmutatkozik, hogy például 9. osztályban történelem órán a forradalmakat tanulják a diákok, mert a kamaszkorban sokkal inkább leköti őket egy olyan téma, ami már közelebb áll a mai korhoz, mint például az Ókor. Vagy például első osztályban több ritmikus részt iktatnak be a tanórákba, mert akkor még több mozgásra van szüksége a gyereknek. Valamint a mese is gyakoribb ekkor, mert fejleszti az agy különböző részeit, és próbálják a képernyőktől, tehát telefon és TV-től minél tovább távoltartani a gyerekeket mert az visszaszorítja a képzeletüket.

Ezenfelül az oktatás epochákban történik, tehát az első reggel 08:00 és 10:00 között tartják a fő tantárgyakat, amik az érettségi tantárgyak és utána következnek a nyelvrák, művészetek, mozgás. Az epocha rendszere azt foglalja magába, hogy egy bizonyos tantárgyat intenzíven három héten keresztül tanulják a diákok, majd egy kicsit ezt félre teszik, és amikor megint

aktuális lesz az adott tárgy a sorban előveszik. A tanulás felejtés mechanizmus segítségével könnyebben rögzül a tananyag. Valamint az epochákban való tanulás több szabad és kreatív időt biztosít a gyerekeknek, igyekeznek a legfontosabb tudást átadni és nem minden anyagot lenyomni.

Nyolcadik osztályig nem az a cél, hogy a lehető legtöbb tananyagot átadják a diákoknak, hanem hagyjanak bennük egyfajta nyomot. Adják át a saját lelkesedésüket a tanárok, osszák meg a legújabb felfedezéseiket, izgalmaikat a tananyag kapcsán és hogy felkeltsék a diák érdeklődését. Amennyiben ez sikeresen megtörténik és valóban érdekli a diákot az tantárgy, később mélyebben el tudja sajátítani az anyagot a gimnázium 9.évéától, amikor már szaktanárok tanítják a gyerekeket.

Az intézményben **a tanár és diák közötti kapcsolat** nagyon szoros. Ennek az egyik oka az, hogy 13 évet töltenek el együtt, és ennyi idő alatt a tanár nagyon kiismeri a diákokat.

Annak a kérdése, hogy milyen stílusban szólítják meg a diákok a tanárokat, tehát, hogy tegezik, vagy magázzák őket, az teljesen tanár függő. Ebben a pedagógusok szabad kezet kapnak és ők döntenek el, hogy miben érzik magukat komfortosabbnak.

Viszont a kommunikáció tekintetében vannak bizonyos periódusok, 1 osztály és 6. osztály között a kapcsolat nagyon szoros, ekkor a tanárnak valamilyen szinten szülői szerepben is van, ugyanis napi 4 órát töltenek el együtt. Majd, amikor a gyerekek belépnek a kamaszkorba megváltozik a viszony közöttük. A diákok egyre pimaszabbak lesznek, felelnek és máshogy kell őket ebben az időszakban kezelni, ez nem minden pedagógusnak megy könnyen, de minden tanulható és előbb utóbb elsajátítják ennek a tudományát.

Mivel az iskolában a pedagógia alapja az embertan, így a tanárok tudják, hogy a diákok hormonháztartása ebben az időszakban teljesen felborul és hogy ha rossz a modoruk az nem a tanár ellen szól. A fejlődépszichológia tudomásának vételével a pedagógus ismeri annyira a gyerekeket és a várható reakcióikat, hogy nem okoz problémát számára a tőlük kapott kritika vagy rossz modor. Valamint mivel az intézmény alapjába véve mivel arra biztatja a diákokat, hogy mondják el a véleményüket, így benne van a lehetősége annak is, hogy azt nyersen közvetítik a gyerekek. A pedagógus feladata megtanítani nekik, hogy ezt milyen formában és stílusban tegye meg.

Összességében, ami nagyon lényeges a feszültebb helyzetekben a gyerekek megértése és segíteni akarása, valamint ami nagyon fontos ilyenkor és megkönnyíti a tanárok helyzetét az a

humor. A humor segítségével képesek egy pillanatra kilépni az adott szituációból és megfigyelőként jelen lenni a szituációban. A cél az, hogy rájöjjenek arra, hogy mi feszíti belül a diákot, ezt megérteni és megpróbálni segíteni a helyzetén.

Konfliktuskezelés szempontjából, a pedagógusok szerint, hogy ha egy diák 'rosszul' viselkedik, akkor annak mindig van egy mögöttes oka. Ebben az esetben is a megoldáshoz vezető út a gyerek megértésénél kezdődik. Érdeemes beszélni a szülőkkel is, mert lehet egy otthoni dolog okán van egy belső feszültség a gyerekekben. Az Pesthidegkúti Waldorf iskola részben ebből az okból tart úgynevezett 'szülői esteket', amikor a szülőkkel beszélgetnek külön a gyerekről és, hogy ha bármi probléma merülne fel akármelyik fél oldaláról, akkor azt megtudják beszélni. Ezenfelül minden héten tart az intézmény egy négy órás pedagógiai konferenciát, ahol a tanárok egymás között megtudják beszélni azt, hogy ha probléma merülne fel egyes diákokkal kapcsolatban.

Az is előfordulhat, hogy a gyerekeknek nem jó az alternatív oktatás és egy olyan iskola lenne a hozzá passzoló, ahol erősebb külső nyomást gyakorolnak rá, mert a saját motivációja nem elég erős.

Természetesen, ha súlyosabb a helyzet és úgy látja az iskola, akkor az adott diákot szakemberhez, terapeutához, pszichológushoz küldik. Olyasvalakihez, aki nagyobb eséllyel tud segíteni a diáknak.

Ezenfelül, ha valaki nem tud figyelni órán és hangoskodik, akkor valószínű, hogy a tanár nem csinál valamit jól, és a diák 'nincs jóllaktatva tudással' így ez egyfajta önismereti útnak is számít. Interjú alanyom saját tapasztalatból is kijelentette, hogy ha valami nem tetszik a diákoknak, akkor azt kimondják és nem rejtik véka alá a véleményüket. Ilyenkor elsősorban a pedagógusnak fel kell mérnie, hogy igaza volt a diákoknak. Ha kreatív a pedagógus, akkor kitalál olyan feladatot, ami lefoglalja a gyereket. Viszont ez egyre nehezebb, egyre nagyobb kihívásnak számít, mert annyit vannak képernyő előtt a gyerekek, hogy már nem tudja őket lefoglalni egy egyszerű festés vagy fogócska. Ilyenkor nem szabad a gyereket büntetni, hanem először a szülővel kell beszélni.

A **tanárok felé irányuló kritériumok** közé tartoznak természetesen azok a kvalifikációk, amelyek szükségesek, ahhoz, hogy Waldorf tanárok lehessenek. Tehát szükséges állami tanárképzést és a Waldorf tanári képzést. Ezenkívül nagyon fontos az empátia, a gyerekek megértése és a nyitottság feléjük. Valamint, az, hogy a tananyagot lelkesen, valamint hitelesen közvetítsék a diákok felé. A tanár áttudja nekik adni azt az izgalmat, amit ő él meg az adott

tananyag kapcsán. Tudja számukra közvetíteni a legújabb felfedezéseit. Nem az a cél, hogy minden tananyagot pontosan leadjanak a diákoknak, hanem egy picit belelássanak az adott területbe és hogy ha megtetszik nekik később mélyebben is beletudják magukat ásni.

Tehát az oktatás legyen élményorientált. Mivel a tanárok maguknak állítják össze azt, hogy milyen forrásokat használnak fel, így rájuk van bízva, hogy hogyan szeretnék megtartani az órákat, természetesen a Nemzeti Alaptantervhez igazodva.

Az elsődleges **elvárás a diákok felé**, az az egymás iránti tisztelet az alap, valamint a kíváncsiság és a nyitottság.

Az **értékelés** szempontjából a diákok szöveges értékelést kapnak, jegyet nem. Középtagozatban százalékos értékelést. Majd 11. osztálytól kapnak jegyet is annak érdekében, hogy annak érdekében, ha később szeretnének felsőoktatási intézményben továbbtanulni, akkor addigra ismerjék meg ezt a jellegű rendszert. Illetve a pedagógusoknak is egyszerűbb így mint, hogy visszamenőleg osztályozzák a diákokat.

Tehát a gyerekek nagyon sokáig nem kapnak jegyet és nem is bukhatnak meg viszont arra nagyon ritkán van példa, hogy valaki a végletekig eljusson és ne teljesítse az adott tárgyat. Ebben az esetben javító vizsgákat irattatnak vele és mindent igyekeznek a tanárok megtenni, ahhoz, hogy a diák megmaradjon az osztályával. Ez két működik így, az egyik az, hogy mivel a tanterv a gyerekek életkori sajátosságaikhoz van igazítva, ha visszamaradna egy évet, akkor már valószínűleg nem passzolna úgy hozzá a tananyag. A másik ok meg az, hogy a pedagógusok tapasztalatai alapján, ha az egyik diák kicsit elmaradottabb a többinél, előbb-utóbb mindenképpen behozza a lemaradását és felzárkózik, mert a többiek húzzák magukkal. Ezért sem jellemző a túlzott ellustulás, mert ha jól érzi magát a diák az adott osztályban és nem szeretne elválni a többiektől, akkor igyekezni fog annak érdekében, hogy bent maradjon.

Ugyanez vonatkozik az érettségi vizsga letételére is. Lehet, hogy fakultatív a vizsga, de mivel az egész osztály megcsinálja, akkor az az 1-2 diák akiben esetleg megfordult az, hogy nem tenné meg, követi a többieket. Plusz a szülők részéről is jön egyfajta nyomás ezzel kapcsolatban. Amire van lehetőség, ha nehezebben megy a vizsgára való felkészülés az az, hogy két részletben teszik le a vizsgát, például 13. osztályban 2 tárgyból, és egy évre rá a maradékból.

A **továbbtanulással** kapcsolatban, ami még nagyon érdekes, az az, hogy az iskola nem gyakorol nyomást a diákokra azzal kapcsolatba, hogy tanuljanak tovább felsőoktatási

intézményben. Sőt, ami jellemző, hogy az intézmény szorgalmazza azt, hogy előtte utazzanak, lássanak világot dolgozzanak és hogy ha később és úgy gondolják, iratkozzanak be egyetemre vagy főiskolára. Az esetek nagy részében valóban a diákok utaznak külföldre 1-2 évre, utána visszajönnek és elkezdik az egyetemet.

A diákok döntő többsége jól alkalmazkodik felsőoktatási intézmények rendszeréhez, hiszen, amit nagyon jól megtanultak az általános iskola, valamint a gimnázium alatt az az önkifejezés és a projektben való közös munka. Általában kérdéseket tesznek fel az egyetemi tanároknak, amit szeretni szoktak. Bizonyára először furának az új közeg, az értékelések módja, de könnyen alkalmazkodnak. Minden gyerek egyénien reagál az új környezetre természetesen, sokan művészeti iskolába mennek tovább, de már volt olyan is, aki orvostudomány felé indult.

Természetesen az alternatív iskolákat nem lehet egy nagy gyűjtőbe sorolni és előfordulhatnak **különbségek az intézménynek között**. Jelen intézmény esetében ez a házi feladat kérdése. A gyerekek kapnak házi feladatot, amit rendszeresen meg kell csinálniuk otthon. Az otthoni feladat arra szolgál, hogy önfegyelmet és koncentrációt tanuljanak. Legyen egy nyugodt idejük otthon, amikor a feladatra tudnak koncentrálni. Ezenkívül nyilván a házi feladat a tananyag elsajátítására is szolgál nem ez a legfőbb cél.

Rudolf Steiner idealisztikusan gondolkodott és úgy vélte, hogy azért nincs szükség házi feladatra, hiszen a gyerek segít otthon a házimunkákban, kimegy a kertbe és a természetben tölti a szabadidejét, mozog egy kicsit kint, ami fejleszti a koordinációs képességeit. Viszont mivel ma már nem így működik a világ és a gyerekek az otthon töltött idejük nagy részét képernyő előtt töltik, így szükséges a rendszeres házi feladat és a napi nyugodt idő.

Az iskola pedagógusai jellemzően olyan **sztereotípiákkal** találkoznak, amelyek arra hivatkoznak, hogy az intézményben nem lehet TV-t nézni és egy nagyon szegregált környezetben nőnek fel a gyerekek. Illetve, hogy a szülőknek nagyon nagy részben ki kell venniük a részüket az iskola közösségi életében.

Mindegyik állításban van valami igazság, de ahogy ezek az állítások ki van emelve a kontextusból, így már egyáltalán nem igaz. A gyerekek tényleg nem nézhetnek TV-t az iskolában, de ennek meg is van az oka, ami az, hogy a kreativitásuk és képzelőerejük jelentős módon csökken a képernyőhasználattal párhuzamosan. Mivel a Waldorf iskola támogatja a művészetet, így érdekük az, hogy a gyerekek minél színesebben gondolkodjanak és lássák a világot.

Valóban a szülőknek részt kell enniük iskolai programokon, de nem olyan nagy mennyiségben, hogy ez kivitelezhetetlen legyen.

3.9 Kékvölgy Waldorf iskola

Az **iskola alapeszméje** Rudolf Steiner pedagógiai művei, miszerint elsődleges szempont a gyermek ismerete és az uniformitás. Az intézmény célja a szabadságra nevelés és az egyén személyiségének kibontakozásának elősegítése. Ahhoz, hogy optimálisan fejlődjenek a gyerekek szükségszerű az, hogy az osztályközösség összeállítása során a harmóniára törekedjen a pedagógus. A gyerekeket nem és temperamentum alapján válogatják be az intézménybe. Valamint a bejutásuk nagymértékben függ a szülőktől is, hiszen fontos, hogy az iskola és a család ugyanazokat az értékeket képviselje.

A **pedagógusok és a diákok közötti kapcsolat** nagyon szoros mivel nyolc éven keresztül dolgoznak együtt. Az egymás közötti kommunikáció szempontjából a gyerekek tegezik a pedagógusokat, de ez tanár függő és nincsen erre vonatkozó szabályzat vagy előírás. Az osztálytanító és a diákok minden reggel kézfogással, azaz egyéni üdvözléssel kezdik a napot. Ekkor a pedagógusnak van lehetősége felmérni azt, hogy ilyen hangulatban van a gyerek, hogy jókedvű, vagy esetleg feszült. Rögtön a nap elején kicsit személyesebb kapcsolat alakul ki közöttük, úgy, hogy a tanár mindenki felé egy kisebb figyelmet tulajdonít.

A másik eszköze a közvetlen kapcsolat kialakítására, az a reggeli fohász, amit a gyerekek minden nap közösen mondanak el a tanítóval.

Tehát egy szoros kötelék van a két fél között, de fontos, hogy ugyanakkor kell lennie egy szabályrendszernek, amiben a gyerekek mozognak, azért, hogy a tanár a tekintélyét fenntartsa. A tanárokhoz való viszonyulás inkább gimnáziumban változik, mert ott már felnőttként kezelik őket és így jellemzőbb is a magázódás. Interjú alanyom szerint 8. osztályban is már szükségesnek bizonyul egyfajta távolságtartás a gyerekektől, mert addigra kialakul egy gimnáziumi hangulat, tehát a diákok jellemzően az életkori sajátosságokból kifolyólag feszegetik a határokat.

A **konfliktuskezeléssel** kapcsolatban, ha a gyerekek feleselnek például, akkor a pedagógus mindig próbál a dolgok mögé betekintést nyerni. Több okból kifolyólag is viselkedhet 'rosszul' egy diák. Lehet szó életkori sajátosságról, mert 14-15 éves korban feszegetik a határokat. Ezt a pedagógusok megértik, hiszen tisztában vannak azzal, hogy ebben az életkorban az ilyen jellegű

viselkedés teljesen normális és ezekre a reakciókra felvannak készülve és igyekeznek helyén kezelni a szituációt. Sőt, úgy gondolják, hogy jobb, hogy ha ilyenkor adják ki magukból ezeket az érzelmeket, mint később felnőtt korukban.

Ugyanakkor, a pedagógusok úgy gondolják, hogy ha egy diák felesel, akkor azzal visszacsatolást küld az adott tanárnak, hogy valami nem működik a tanórát illetően. Ekkor az osztálytanító igyekszik megtudni azt, ami ezt a reakciót kiválthatta a gyerekből.

Amennyiben tartós feszültség van a diák és az osztálytanító között, megoldást jelenthet, ha egy külsős kollega néz meg egy tanórát és megfigyeli, hogy milyen problémák és elakadások merülnek fel és hogy ezt hogyan lehetne javítani. Ami még ilyenkor a tanároknak segítség lehet, az az, hogy mivel 7 éves koruktól ismernek minden diákot és látták őket évről-évre felnőni, így vissza tudnak vonatkoztatni azokra az időkre.

Úgy gondolják az intézményben, hogy a kamaszkort meg kell élni, viszont, ha valakinek ebből szociális nehézsége adódik, akkor a pedagógusok kénytelenek beszélni a szülőkkel. Az iskolának szoros a kapcsolata a szülőkkel, minden hónapban konzultálnak, hogy ha bármilyen probléma adódna, akkor azt megtudják beszélni. Amennyiben valamelyik diáknak már nem elég az iskola nyújtotta terápia, és nem tudnak segíteni a problémáját illetően, ekkor szakemberhez irányítják.

Az egyik **legfontosabb személyiségi jegy** egy pedagógusnál az a nyitottság, rugalmasság és a világra való rácsodálkozás. Lényeges, hogy ne higgye azt, hogy már mindent tud és készen áll, mert mindig érni fogja meglepetés, mindig fejlődni és alkalmazkodni kell, mert váratlan helyzetek mindig lesznek. Például ahogy a gyerekek felnőnek és kiskamaszok lesznek, már teljesen más bánásmódot igényelnek és ekkor már nem viselkedhet a pedagógus 'tyúkanyósan', hanem neki is meg kell újulnia és új módszereket kitalálnia. Könnyen előfordulhat, hogy miután elkezd valaki ebben a munkakörben dolgozni rájön, hogy ez neki mégsem való, vagy hogy például egy bizonyos korcsoporttal tud azonosulni, de a többivel nem.

Az iskola legfőbb **megkülönböztető jegye** az, hogy először náluk először emelték be az erdőjárás órát legfőképp ez a tanintézmény elhelyezkedésének köszönhető, ugyanis az intézmény a Pilisben található. Az erdőjárást több oknál fogva is fontosnak tartják a nevelők, elsősorban a koordinációs készségek fejlesztésére tökéletesen alkalmas mozgásforma. Ugyanis erdőjárás a során a gyerekek játszanak, fára másznak, fogócskáznak, agy fejlődik az egyensúly érzékük, tapintás érzékük és az énérzékük.

Az iskola másik különlegessége, hogy nagyfokú hangsúlyt fektet a nyelvoktatásra. A gyerekek már kisiskolás korukban két nyelvet tanulnak, az egyik nyugati, a másik keleti, ez általában angol és spanyol jelent.

A solymári Waldorf iskolával ellentétben igyekeznek minél kevesebb házi feladatot adni a diákoknak, különösen az első években. A pedagógusok fontosabbnak tartják a szabad játékot és később, 4. osztályban kezdenek házi feladatot kapni a gyerekek, ami az elején egy-egy rajz elkészítését jelenti, vagy anyaggyűjtést kézimunkához. Az iskolában az olvasás és az írás elsajátítása is kicsit később kerül sorra, mivel 1. osztályban a gyerekek csak nyomtatott betűkkel tanulnak írni, 2. osztályban kis betűkkel, majd egy évre rá tanulják meg a folyóírást. Igyekeznek nem sűrgetni a gyereket a fejlődésben és több időt adnak nekik.

Az iskola pedagógusai leginkább olyan **sztereotípiákkal** találkoznak, amelyek kapcsolódnak az iskola alap gondolatához, ami a szabadságra nevelés. Ezt az elméletet rendre félreértik azok, akik kívülállók és nem ismerik az intézményt. Úgy gondolják, hogy az iskolán belül nincsenek szabályok és hogy a diákok azt csinálják, amihez csak kedvük van, nincsenek korlátok. Persze ez abból a szempontból igaz, hogy egy szabad légkör veszi körül az intézményt, de ha nem lenne meg a szigorú keretrendszere, akkor az iskola sem működne.

3.10 Göllner Mária Regionális Waldorf Gimnázium

Mivel minden Waldorf Intézménynek ugyanaz az **alapgondolata** és a kerettanterve, így ettől nagymértékben nem lehet eltérni. A Göllner Mária Regionális Waldorf Gimnázium apró ismertető jegye az, hogy a Rudolf Steiner által már megfogalmazott alap gondolatot a modern korra szabják, hogy minél inkább releváns legyen. Továbbá több mindent máshogy neveznek. Például nem szülői értekezletet, hanem szülői estet tartanak. Illetve nem osztályfőnök, hanem osztálykísértője van minden osztálynak. Az elnevezések változtatásának oka a szemléletmód váltás. Az iskola pedagógusai úgy gondolják, hogy a szülői est és osztálykísérő szó más jelentést sugall, egy együttműködőbb rendszert.

Felépítését tekintve abban különbözik a többi Waldorf intézménytől, hogy az oktatás 9.-től 13. évfolyamig tart és egyszerre több, 3 párhuzamos osztály működik.

Attól függetlenül, hogy a pedagógusok csak 9. osztályban ismerik meg a gyerekeket, a **tanár és diák közötti kapcsolat** közöttük közvetlen. Vannak olyan tanárok, akik magázódnak, mások tegeződnek és ez teljesen rájuk van bízva, hogy mit preferálnak. Akik magázódnak, ők azért

szeretik a kicsit hivatalosabb hangvételt, mert „felnőttebb” hangulatot generál és valamilyen szinten a két felet eltávolítja egymástól, de a szoros kapcsolat ettől függetlenül megmarad.

Mivel a pedagógusok csak 14-15 évesen ismerkednek meg a diákokkal, így ez ad a gyerekeknek egy lehetőséget arra, hogy úgymond tiszta lappal kezdhessenek. Ekkor semmilyen előítélet nincs velük kapcsolatban és a pedagógusok képesek objektív szemmel nézni a diákra. Emellett a gyerekek személyisége ekkor alakul ki és változik a legtöbbet, így az, hogy teljesen ismeretlen környezetbe kerülnek valószínű szerencsésnek is mondható.

A **tanárok felé irányuló elvárások** közé tartozik természetesen az általános tanári és a Waldorf tanári képzés elvégzése. Viszont a képesítésektől függetlenül, ami nagyon fontos egy tanárnál az a szemléletmód és elhivatottság, az, hogy legyen valami, amit fontosnak tartanak a világban és ezt közvetítsék a gyerekek felé is. Valamint nem attól lesz valaki jó tanár, aki leadja az anyagot, hanem az, aki felméri a diákjainak igényeit és azt szem előtt tartva tervezi meg az óra menetét. Nagyon fontos, hogy érdeklődő legyen a világ és a gyerekek iránt azért is mert több szabadidős programot szervez az iskola a tanév alatt és kötelező a részvétel. Tehát ez egy rendkívül időigényes munkakor. Ezenfelül a pedagógusok hetente tartanak szülői estet, a konzultálnak a diákokról és ha bármilyen probléma merülne fel, akkor azt is megtudják beszélni.

A **diákok felé is hasonló elvárások** vannak jelen, mint a tanárok felé: az, hogy legyenek nyitottak. Legyenek nyitottak az új iránt, hogyha nem alternatív iskolából jönnek, valamint a művészetek és a különféle szabadidős programok felé iránt. Legyenek tisztában az iskola értékeivel és tudják, hogy mire számíthatnak a Göllner Mária Regionális Waldorf Gimnáziumban

A **bukással** kapcsolatban az iskola alap gondolata az, hogy a tananyag elsősorban a gyerek korához igazítandó így, ha megbukna az adott diák, akkor számára maga a tanterv is felborul, mert már nem az ő korosztályával lesz, ami önmagában is egy törés és még ráadásul túlérett lesz a tananyaghoz. Tehát a bukás nem illik bele az intézmény alapjába és annak nincs sok értelme, hogy a tanulás iránti motiváció az legyen, hogy ne kapjon rossz jegyet a diák és ne maradjon vissza egy évet. 14 éves kor körül a lustaság normális és ilyenkor a tanár dolga az, hogy olyan feladatot adjon neki, ami leköti és amit tud teljesíteni. Ha a tanár nem foglalkozik ezzel és megvárja, hogy osztályozó vizsgát tegyen a diák, akkor az a jellemző, hogy a diákot nem fogja érdekelni a helyzete.

Éppen fordítva igyekeznek motiválni a gyerekeket, hogy azért tanuljanak, mert érdekli őket a tananyag és szeretnének benne elmélyülni.

Ettől függetlenül teljesíteni kell és olyat nem tehet meg a diák, hogy passzív módon végighalad a gimnázium 5 évén és megkapja az érettségét, ugyanúgy, mint a többiek. Ha egy diák nem teljesít, az első dolog, hogy javító vagy osztályozó vizsgát tesz és hogy ha ez sem működik akkor az iskola eltanácsolja, mert valószínűleg egy olyan intézmény passzolna hozzá, ami szorosabb szabályrendszert követ. De ez nem igazán jellemző, általában a diákok teljesítik a tantárgyakat és a feladatokat, azért, hogy maguknak, a tanároknak és a szülőknek bizonyítsanak.

Az intézményben nem kötelező az **érettségi vizsga** letétele, viszont mindenki elvégzi ezt a részét is a képzésnek. Egyéjszert azért, mert ha már mindenki más megcsinálja, akkor nem szeretnének lemaradni, másrészt ugyanúgy bizonyítani szeretnének maguknak és a környezetüknek. Az iskola igyekszik azt sugallani a diákok és a szülők felé, hogy nem kötelező felsőoktatási intézménybe továbbtanulni, és az a legfontosabb, amit szem előtt kell tartani, hogy a gyerek mit szeretne csinálni. Ettől függetlenül a diákok általában továbbtanulnak felsőoktatási intézménybe, az meglehet, hogy nem közvetlen a gimnázium elvégzése után. Sokan elmennek külföldre önkénteskedni nyelvtanulás céljából. A diákoknak 11. osztályban ki kel választaniuk egy szociális intézményt, ahol gyakorlatoznak, ezt sokan már akkor külföldön teszik meg és az érettségi után jellemző, hogy visszamennek egy vagy több évre.

A szülők reakciója azzal kapcsolatban, hogy a gimnáziumi tanulmányok és az egyetem között a gyerek halaszt néhány évet, általában pozitív. Ezért is nagyon fontos, hogy az iskola és a szülői oldal is ugyanazt az értéket képviselje. Az intézmény alap gondolatában benne van, hogy a tanulás egy hosszú folyamat, amit nem lehet siettetni. Persze vannak kivételek és akadnak olyan szülők is, akik máshogy állnak a kérdéshez, de általában elfogadják azt, hogy a nyelvtanulás és az önállósodás céljából nagyon hasznos tud lenni egy ilyen jellegű munka.

A felsőoktatási rendszerben való elhelyezkedés minden bizonnyal kihívást jelent a diákok számára, abból a szempontból, hogy teljesen más a kommunikációs kapcsolat. Legtöbbször egyoldalú és kevesebb az interakció tanár és diák között, viszont idővel beleszoknak ebbe a rendszerbe is. Vannak olyan egyetemi tanárok, akik szeretik azt a volt waldorfos diákokban, hogy gyakran visszakérdeznek és aktívan részt vesznek az órán, viszont van, aki ezt kevésbé értékeli. Minden esetre pozitívabb visszacsatolásokat kapnak a diákok, mint mondjuk 10-20 évvel ezelőtt.

Olyan jellegű **sztereotípiákkal** találkoznak a tanárok, mint például, hogy az alternatív iskolákban minden megengedett és elfogadott. Ezt külsős pedagógusoktól is lehet hallani azzal a célzattal, hogy alternatív intézményben kellene tanítaniuk, mivel ott sokkal egyszerűbb a munka.

Ezenfelül, olyan hiedelmek is élnek a köztudatban, amik arra vonatkoznak, hogy a gyerekek neveletlenek és nincs szabályrendszere az iskolának.

Ezzel szemben a Waldorf-iskola tematikája és kerettanterve egy nagyon precíz rendszer és kötelező tanórákat foglal magába. Persze vannak kivételek, mert ha például egy diáknak más igényei vannak, akkor bizonyos szabályok rá másképp vonatkoznak, de összességében az intézmény egy kötött rendszerre alapszik. Továbbá az alternatív iskolák pedagógusai rengeteg időt és energiát áldoznak a munkájukba. Hiszen minden gyereket igyekeznek egyesével megismerni és heti rendszerességgel tartanak találkozókat, amikor megbeszélik az aktuális problémákat a gyerekekkel kapcsolatban.

4 KUTATÁSI KÖVETKEZTETÉS

A kutatás során hipotézisem beigazolódott miszerint az alternatív pedagógia nagymértékben hozzájárul a gyerekek személyiségfejlődésének elősegítéséhez. Ezt egyrésztől különféle fejlesztő programokkal és tantárgyakkal érik el. Másrészt kulcsfontosságú szereppel bír a pedagógusok körében az emberismeret.

A tanár és a diák közti kommunikációs kapcsolat mind a négy intézmény esetében nagyon szoros és közvetlen, viszont ez nincs összefüggésben azzal, hogy hány évet töltenek el együtt, vagy, hogy milyen kommunikációs stílust használnak, tehát tegeződnek, vagy magázódnak. A bizalmas kapcsolat ellenére a hierarchia is jelen van, viszont a tanárok ezt nem hangsúlyozzák ki. A vizsgált intézmények úgy gondolják, hogy a tekintélyt nem hierarchiával tudják elérni, hanem kölcsönös tisztelettel, ezért ez elvárás mindkét fél irányába.

Közös pont az elemzett iskolák között, hogy a tantervüket és a tanórák felépítését jellemzően mind a diákok igényeihez formálják. Fontos, hogy a diákok belső indíttatásból tanuljanak, azért, mert szeretnek tanulni és ne külső motiváció legyen a legnagyobb húzóerő, mint például a jó érdemjegy megszerzése. Valamint a négy iskola az élményorientált oktatást részesíti előnybe és kevesebb hangsúlyt fektetnek a jutalomrendszerre. Azt igyekeznek közvetíteni a gyerekek felé, hogy az utólagos elismerés csupán bónusz, mert a lényeg maga a tanulás folyamata.

Ezenfelül az azonos vonások közé tartozik az, hogy mindegyik iskolának célja, hogy fejlett értelmiségi diákokat neveljen ki, így természetesen a diákok megkapják azt a tudást, ami szükséges ahhoz, hogy részt vegyenek felsőoktatási képzésben. Viszont vizsgált iskolák semmilyen formában sem gyakorolnak nyomást a diákokra azzal, hogy továbbtanuljanak, ez teljesen mértékben az diákok döntése és mégis az esetek nagy részében van arra igény, hogy tovább tanuljanak. A diákok általában jól alkalmazkodnak az új rendszerhez, az első 1-2 év során nehezebb a számukra a beilleszkedés. Valamint jellemzően véleményformáló vagy húzóerővel bíró tagjai lesznek a közösségnek.

Emellett a gyermekcentrikusság fogalma az intézmények számára nem csak az egyént jelenti, hanem az egyén elhelyezkedését a közösségben, kiemelik a szociális készségek fontosságát, így a színjátásnak nagyon nagy jelentőséget tulajdonítanak. A vizsgálat előtt meggyőződésem volt, hogy a foglalkozás a kreativitást és a verbális kommunikációs készségeket fejleszti. Viszont a kutatás során kiderült, hogy ennél sokkal több dimenzió keresztül fejleszti a diákokat, mint például a szociális érzéküket és az érzelmi intelligenciájukat.

Konfliktuskezelés szempontjából az mindegyik intézmény azt a választ adta, hogy ha egy diák nem tudja kontrollálni az érzelmeit és gyakran konfliktusba kerül, akkor a reakciójának minden esetben valami mögöttes oka van. Így érdemes foglalkozni a problémával, ha szükséges, akkor szakember segítségével. Valamint úgy gondolják, hogy az ilyesfajta viselkedés tükröt tart a tanító elé és ez egyben egy önismereti reflexió is.

Véleményem szerint a kutatási kérdéseimre mind választ kaptam és szakdolgozat legelején feltett hipotézis is beigazolódott azzal kapcsolatban, hogy az alternatív pedagógia lényeges hozzájárul a gyermek személyiségfejlődéséhez.

JEGYZÉKEK

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Dobos, O. (2019). Alternatív iskolák pedagógusai: szerepfelfogások, elvárások, képzések. In D. Orsolya, V. Barna, R. Fodor, N. Gombos, M. Horváth, J. Kaposi, . . . Z. Tölglyessy, & E. Szőke-Milinte (Szerk.), *Pedagógiai Mozaik* (old.: 27). Budapest: Szaktudás Kiadó Ház.
- Jávorné Kolozsváry, J. (2015). Korunk gyermekeinek érzelmi élete – az iskolában folyó érzelmi nevelés. *Gyermeknevelés*, 118-136.
- Kende, Á. (2021. 12 2021.12.07). *Qubit*. Letöltés dátuma: 2021. 12 01, forrás: Qubit: https://qubit.hu/2021/12/07/waldorfos-vagyok-de-tudok-olvasni?fbclid=IwAR2FiU_ShqAjmhONshFJ7Yyavi_t65dlkQsNSht_AHuisP8KPRx6Bma1hw
- Makai, É. (2013. 02 07). Zenei nevelés egy alternatív iskolában - A Kicskereső Iskola. Magyarország, Magyarország. Letöltés dátuma: 2021. 12 02
- n.a. (1998. 07 12). A Pesthidegkúti Waldorf Általános Iskola, Művészeti Iskola és Gimnázium pedagógiai programja. Budapest, Magyarország. Letöltés dátuma: 2021. 12 01
- n.a. (2018. 08 01). Kékvölgy Pilisszentlászlói Waldorf Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola. Letöltés dátuma: 2021. 12 01
- n.a. (2019. 01 07). Reformer a 20. századból - Göllner Mária Regionális Waldorf Gimnázium. Letöltés dátuma: 2021. 12 12, forrás: https://noemlek.blog.hu/2019/01/07/gollner_maria_regionalis_waldorf_gimnazium
- n.a. (2021). Bethlen Gábor Általános Iskola és Gimnázium Pedagógiai Programja 2021. 17-18. Budapest, Magyarország, Magyarország. Letöltés dátuma: 2021. 12 01
- n.a. (dátum nélk.). Göllner Mária Regionális Waldorf Gimnázium - Az iskolánkról. Magyarország. Letöltés dátuma: 2021. 12 12, forrás: <https://www.prwk.hu/iskolnkr-l-c169z>
- n.a. (n.a.. n.a. n.a.). Kékvölgy Általános Waldorf Iskola. Magyarország. Letöltés dátuma: 2021. 12 12, forrás: <https://www.kekvolgy.hu/iskolankrol>
- n.a.n. (n.a.. n.a. n.a.). Göllner Mária Regionális Waldorf Gimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola nevelési, pedagógiai és szakmai programja. Budapest, Magyarország. Letöltés dátuma: 2021. 12 12
- Nagy, Á., & Bohán, M. (2017). Gondolatok a fekete pedagógiáról. In A. Benedek, Á. Horváth, Á. Nagy, S. Monoriné Papp, V. Siposné Tavasz, P. Morva, . . . B. Almássy, & Á. Nagy (Szerk.), *Szolgálva, nem tündökölvé. Trecsényi 70* (old.: 86-98). Budapest: Iuvenis - Ifjúság szakmai Műhely, ISZT Alapítvány.
- Nagy, P. (2004). Az alternativitás formái a magyar oktatástörténetben. *Educatio*, 75.
- Pukánszky, B. (2001). *A gyermekkor története*. Budapest: Műszaki Kiadó.
- Szabó, É., & Labancz, Á. (2018). Hagyományos- és Waldorf iskolába járó diákok összehasonlítása a célorientáció és az iskolai kötődés szempontjából. *Alkalmazott Pszichológia*, 21-38.
- Turós, M. (2018). A Waldorf-pedagógia képe az emberről és az életkori sajátosságairól. *Iskolakultúra*, 114.

Vekerdy , T. (2005). *Másféle iskolák (Talán: a Waldorf?)*. (P. Mária, Szerk.) Kaposvár: Saxum Kiadó Bt.

Winkler, M. (é.n). Kincskereső. Forrás: Kincskereső: <https://www.kincskereső-iskola.hu/kik-vagyunk>

MELLÉKLETEK

Bethlen Gábor Általános Iskola és Gimnázium Kincskereső Tagiskolája.

Mitől tartja gyermekközpontúnak az intézményüket? Esetleg kevesebb létszámú osztályok indulnak, aminek segítségével a pedagógus több figyelmet tud irányítani a diákok felé?

Nem, hiszen 26 fős osztályok vannak és ez csak növekedni fog a jövőben, az elkövetkező években 32-36 fős osztályokat is fognak engedélyezni. Egyébként nem szeretem a 'gyermekközpontú' vagy 'gyerekcentrikus' kifejezést mert lejáratódott sajnos. Nagyon sokan beleírták a pedagógiai programjukba és ma ez egy hívószó volt a szülőknek.

Mi azt gondoljuk magunkról, hogy egy gyereket meg kell ismerni. Egyrészt kitartunk amellett, hogy érett hétévesként jó az iskolát elkezdni és ezt jó lélekkel, testi fizikai állapottal kell végig élniük, hogy aztán az iskolai kihívásoknak megtudjanak felelni. Valamint jobban beletudjanak állni a feladatokba, amikben több örömet találnak.

Hogyan zajlik a felvételi?

Túljelentkezés van tehát minden évben körülbelül 240 gyerek jelentkezik a 26 helyre. Nagyon komoly munkával ismerjük meg a gyerekeket. Már mielőtt eljönnek a felvételire, kérünk a szülőktől egy kitöltött jelentkezési lapot. Tehát kapunk egy előzetes információt arról az 50-56 kisgyerekről, akikkel személyesen játék keretében is megismerkedünk. Minden családdal megismerkedünk, leülünk beszélgetni, szeretnénk megismerni a gyereket. A célunk egy optimális osztályközösség kialakítása.

Nekünk nagyon fontos, hogy épp intellektusú gyerekek legyenek, de onnantól kezdve volt már mozgáskorlátozott, nagyothalló, figyelemzavaros, hiperaktív, aspergeres, vagy autista. Tehát viszonylag sokféle érintettséggel dolgozunk, de azt mondjuk, hogy egy érintettségből nem lehet több mint 1-2, tehát a közösségnek a terhelését nem viheti el egy irányba.

Szeretjük úgy összerakni az osztályt, hogy nagyon sokféle arcú gyerek legyen, szeretnénk egy nagyon színes közösséget megalkotni, és így hívjuk be az 56 gyereket, akikből végezetül 26-ot választunk ki. Nem hiszünk abban, hogy egy gyerek jól fejlődik például egy válogatott közösségben, ahol kizárólag tehetséges gyerekek vannak, hiszen a társadalom sem ilyen. Szoktam mondani, hogy mi a társadalmat igyekszünk leképezni.

Tehát akkor ez egy nagyon kemény válogatás.

Nagyon, a 240 jelentkezőből mindegyik megfelelő jelölt és ez katasztrofális. Általában szempont az, hogy a család tud-e azonosulni az általunk képviselt pedagógiával. Tehát ide tartozik az, hogy a jutalom nálunk nem más, mint az elvégzett munka öröme, hogy mi közösen eljutottunk oda. Tehát nincs ilyen tárgyi jutalom nálunk. Ha a szülő nem tud ezzel azonosulni, annak a gyereket mi nem tudjuk segíteni, hiszen azt mondjuk, hogy a családi ház és az iskolának szemléletben nagyon sok területen egy irányba kell húznia, kompatibilisnek kell lennie. Ha ez nem teljesül, akkor jobb elválnunk egymástól mert a gyerek nem fog optimálisan fejlődni.

Ezenkívül alapelveink közé tartozik az, hogy nálunk a verseny nagyon sokáig háttérben van, azt gondoljuk, hogy a gyerekek meg kell ismernie önmagát, jóba kell lennie önmagával. Vagyis például ének-, és rajzverseny nem igazán a mi asztalunk mert ez elég szubjektív lehet. Persze egy rajztanár rögtön mondaná, hogy neki is megvannak a szempontjai – én ezt elfogadom. De például a tehetségről se gondoljuk, azt, hogy 7 évesen már feltétlen lehet tudni, hogy miben tehetséges. Mi azt mondjuk, hogy próbálja ki magát a zenében, a rajzban, a szavalásban, az írásban a testmozgásban, ha kell a táncban.

Tehát, hogy tapasztalja meg, hogy melyik mit jelent, melyikbe tud belefedezni és majd 12-13 évesen válassza ki azt, ami tényleg az Ő tehetségét támogatja. Ez nagyon fontos mert ha mi, pedagógusok azt mondjuk, hogy nagyon tehetséges a rajzban például akkor elveszük tőle az összes többi lehetőséget.

Persze gyerekcentrikusnak gondoljuk magunkat, mert az ő fejlesztési lehetőségeit vesszük figyelembe és mindent körbejárva közösségben is. Mi azt gondoljuk, hogy a mai világban nagyon fontos a közösség, a társaság. Az, hogy én ebbe, hogy vagyok, hogyan kommunikálok, hogyan állok bele. És vannak pont az autista aspergeres gyerekek, akinek nagyon nehéz a közösségben való kommunikáció, akár a társakkal való kommunikáció. És azt gondolom, hogy ilyenkor nagyon fontos feladatunk van, hogy ezen az úton őket is segítsük.

Tehát a gyermek fejlesztését közösségben szeretnénk végig gondolni, ebben természetesen szükség van arra, hogy az egyénről tudjunk. Így a pillanatnyi állapotát szoktuk kérni a szülőktől, hogy szóljanak, ha bármi van. Ide tartozik a kiskutya elvesztése, különféle tragédiák, de csak ha a családban van feszültség, akkor arról is jobb, ha tudjuk.

Van pszichológus konzulensünk, aki nem a gyerekeket próbálja elvarázsolni, azt gondoljuk, hogy ez történjen iskolán kívül mert ezt nem kell mindenkinek tudnia. A szülőknek abban tudunk segítséget adni, hogy milyen helyeket tudnak felkeresni, ahol jó szakembereket találhatnak és a fejlődésüket segíthetik.

Hogy mitől gyerekközpontú? Fontos, hogy olyan jó burok vegye körül a gyereket, tehát egy olyan szakmaiság és igényes tudás, érdeklődés, hogy tényleg optimálisan fejlődjenek a gyerekek. Valamint ezt már az tananyag szervezésére, az óraszervezésre is értem. Olyan órát tervezünk, ahol a szociális területeket tudjuk fejleszteni, konfliktuskezelést tanulni, intenzívebben megjelenhetnek a drámajátékok, van időnk beszélni mert ez nagyon fontos.

Alsóban ez úgy valósul meg, hogy mindennapra jut egy kincskereső óra. Lehet, hogy hivatalosan 08:00-08:45 között van az olvasás óra van, de ez flexibilis és lehet, hogy 20-30 perces blokkokból összeáll egész évre, hónapra kivetítve az óraszám.

Gyerekközpontúság helyett és sokkal jobban szeretem azt mondani magunkról, hogy a „szociális kompetenciák középpontba helyezése”. Így az egyén és a közösség fejlődése és központba kerül, nem csak a gyermek maga, tágabb kategória.

Említette, hogy a gyerekek ne számítsanak jutalomra, ez azt jelenti, hogy nincsenek jegyek sem?

Az első három évben nincsenek jegyek és úgy döntöttünk, hogy 4. osztályban mi alakítjuk ki a gyerekeknek a jegyekhez való viszonyukat. Fontos, hogy ez ne egy stigma legyen, ne egy kívülről kimondott számjegy. Intő és 1-es nincs náluk, ha felakarják húzni a jegyet, akkor megadjuk a lehetőséget és motiváljuk őket erre. Nem hiszünk a buktatásban, intőben. Szerintünk, ha ennyire úgymond 'magára vonja a figyelmet a gyerek' és nem teljesít, akkor valami más áll a háttérben. Valami frusztrációja van belülről és ezt meg kell érteniük és az intő erre nem megoldás. Ezenfelül nincs nálunk magatartás és szorgalom értékelés. Szöveges, személyre szóló értékelés van végig a 6. osztályig. Először a gyerek értékeli önmagát (alsóbb tagozatba 1-5-ös, felső tagozatba 1-10-es skálán), majd a tanár is értékeli és szövegesen is értékeli.

Ha a diák nem kaphat rossz jegyet vagy intőt, akkor ez azt is jelentheti, nem élhet meg kudarcot sem, hiszen nincs veszteni valója. Nincs rá meg az esély, hogy ellustul és nem teljesít a diák?

Kudarc van ettől függetlenül, csak azt nem úgy éli meg, hogy még kap egy egyest is. A gyerek nem megfelelésből tanul azért, hogy jó jegyet kapjon, hanem azért mert szeret tanulni. A pedagógus olyan feladatokkal ruházza őket fel, ami behúzza őket. Persze vannak kivételek például a szorzótábla bemagolása.

És mivel értelmiségi családokból kerülnek ki ezek a gyerekek a szóbeszédet is meg kell érteniük, igényesen kell beszélniük és írniuk. Funkcióba kerül nagyon sok feladat, megértik, hogy mit miért tanulnak.

Van büntetés abban az esetben, ha a diák felesel, rosszkodik vagy esetleg konfliktus esetén?

Természetesen a jóvátétel nagyon fontos, tehát ez nem egy megengedhető cselekedet és ezt neki kell jóvá tennie. Hosszas beszélgetés, elnézést kérni, elismerni, hogy ez nem volt helyes. Megnézzük, végig hallgatjuk, hogy jutottak el idáig, ki mit lát magáról. Milyen változtatásokat hozna létre, hogy legközelebb ne kerüljenek ilyen szerepbe, mit kér a másiktól. Tehát ez egy nagyon-nagyon hosszú folyamat és nem gondoljuk, hogy ezzel varázsütésre elmúlik a probléma. Hanem ez egy repetatív probléma, ami addig előjön, amíg nem rendeződik a gyerek. Volt olyan eset, hogy hetente jött be a szülő és ez elég kellemetlen a gyerekeknek, ami végső soron azt eredményezi, hogy megtanulja máshogy kezelni az indulatait.

Tanár és diák közötti kapcsolat mennyire közvetlen?

A kapcsolat mindenképpen elfogadó, és jellemző a kölcsönös tisztelet. Nagyon fontos, hogy a pedagógus tisztelje a gyereket, ne csak azt várja el, hogy a tanuló tisztelje őt. Azzal nem érem el a tiszteletet, hogy magáz, hanem azzal, hogy én is tisztelem, hogy én milyen hangon szólítom meg, hogy ő bármikor megszólíthat engem és tényleges figyelmet kap tőlem. Van hierarchia, mert nagyobb a tapasztalatom és tudásom és ez a szakmám, amit kötelességem megosztanom a gyerekekkel úgy, hogy ők is megértsék és fejlődjenek, de nem játszunk rá.

Házifeladatot szoktak kapni a gyerekek?

Fontosnak tartjuk mert később egy olyan rendszerbe kerülnek, ahol házfeladat van és azt szoktuk mondani, hogy ez a felelősségvállalás. Tehát ő felelősséget vállal a tanulásáért. 1., 2. és 3. osztályban az iskolában írják meg a leckét, hogy legyen tanítói segítségük. Vannak olyan gyerekek, akiknek meg kell tanulnia, hogy hogyan tartsanak rendet.

Úgy haladnak a tananyaggal, mint a tradicionális iskolák, vagy rugalmasak ebben is?

Azt gondoljuk, hogy van egy előírás, ami felé felelősséggel tartozunk. Nem feltétlen gondoljuk azt, hogy a tanmentet mi szóról szóra végig visszük, mert tudjuk, hogy mi a fontos és bátran szelektálunk és behozunk olyan anyagokat, amiről tudjuk, hogy az adott gyereket vagy osztályt érdekelné. Tehát nekünk sokkal fontosabb az, hogy mit szeretnénk megtanítani, és hogy min keresztül. A módszertan és a tananyag a pedagógusra van bízva. Mindezen tantárgyak mellett

jelen van a kézművesség, művészeti tárgyak, sport. Általában az iskolába lépő gyerekeknek rossz a mozgáskultúrája az iskolába lépéskor, ezért még fontosabb annak a fejlesztése.

Milyen elvárások vannak jelen a pedagógusok felé?

Hiányoznak a fiatal pedagógusok és ezért nehéz azt megfogalmazni, hogy van-e elvárás, hiszen pedagógust is nehéz találni. Persze elméletileg megvannak a kritériumok. Például tudjon mit kezdeni azzal a jutalmazási rendszerrel, ami nálunk van. Fontos, hogy hogyan tekint a gyerekekre. Ha hatalmi megközelítésből, akkor nálunk nem fog boldogulni, mert ez nálunk az nincs kidomborítva, hogy a tanár egy fölöttes szerv, aki meghatározza, hogy mi a helyes és mi a nem. Természetesen volt már olyan kollega, akiről utólag derült ki, hogy nem neki való.

Azt szeretnénk, hogy legyen szabad értelmiségi tanár, aki felelősségvállalásra képes. Nem ijed meg a kudarctól, mert az mindig lesz. Nem tudják ezt papírra vetni, nincs receptje annak, hogy hogyan lesz jó kincskeresős tanár, ez mind visszacsatolás és tapasztalat útján tanulandó. Winkler Márta az 1960-as évektől kezdve csiszolta a pedagógia szemléletét és meglátását a gyerekekkel kapcsolatban és úgy gondoljuk, hogy a pedagógia mindig megújul, nem maga a gyerek miatt, hanem a társadalom miatt, mert más egy családi háttér most, mint például az 1990-es években.

Miután kikerülnek az alternatív oktatási rendszerből, mi a tapasztalat, hogyan tudnak alkalmazkodni más intézményeken belül:

A gyerekeink jellemzően a közösség húzóereje lesznek, továbbra is érdeklődőek a tanulásban, hamarabb kimondják a véleményüket. Nálunk a vita nagyon fontos és az, hogy mondja ki a gyerek a véleményét. Ne legyen szemtelen ugyanakkor, ahogy idősebb lesz nézzen utána a dolgoknak. Persze a gyerekeknek is változnia kell, alkalmazkodnia, de a tanárnak is kötelessége alkalmazkodni.

Milyen sztereotípiákkal találkoznak azzal kapcsolatban, hogy alternatív iskolában oktatnak:

Rengeteg sztereotípiát, amit, ha valaki rá akarja húzni az alternatív pedagógiára, az rá is tudja. Például azt, hogy rendetlen, szemtelen a gyerek, nem tud viselkedni. Pedig csak annyiról van szó, hogy más eszközöket használunk és más teret adunk a gyerekeknek és lehet, hogy a különbözőségnek az összefeszülése konfliktust eredményez.

Pesthidegkúti Waldorf

Ön szerint mi az intézményük ideológiájának alapja?

A Waldorf pedagógia mögött egy rendszer és nem ideológia. Az alapja az antropozófia, amit Rudolf Steiner nevéhez fűződik. Viszont Steiner rengeteg más is tartozik például az orvoslás, biodinamikus kertészet, euritmia mint művészet. Érdekes ez a rendszer mert persze személyiségközpontú de ha meg kell különböztetni minden mástól, akkor azt mondanám, hogy a gyerekekről való tudásból indul ki. Viszont a pedagógiánk alapja az általános embertan, amiben Steiner nagyon sokat leír a gyerekekről, életkorokról, az emberről és ezeknek megfelelően készítette a tantervet is. Eredetileg ez egy 45 oldalas tanterv, viszont a magyarországi Waldorf iskolák tanterve sokkal hosszabb, hiszen alkalmazkodniuk kellett a NAT-hoz. Így a tanterv nagyon részletes már és ez évente változik.

Ami még érdekesség, hogy mivel 12 tanévre szól a tanmenetünk, így sok anyagot nem kell ismételnünk. (Nem úgy van témakörönként, hogy mondjuk történelemből, hogy az ókort megtanuljuk teljes egészében ötödikben, aztán első gimiben, 9. ben és nyelvtanból is egy csomó témakör kivannak meg elvannak hagyva.)

Tehát a gyerekekről való tudás így mutatkozik meg és nagyon izgalmas, hogy 100 év alatt nem sok minden nem változott. Nagyon fontos, hogy például történelemből 9. osztályban nem az ókort tanulják, hanem a forradalmakat, olyan témákat dolgoznak fel, amik már közelebb vannak a mai korhoz. Ez egyébként teljesen látható is a gyerekeken, hogy az éppen dúló kamasz korban sokkal inkább a forradalmak kötik le őket.

Értem, tehát a tananyag hozzájuk van igazítva.

Igen, ez jelenti a gyerekekről való tudást és ezt nem csak általánosában értem. Steiner pontosan leírja, hogy mi az, ami a gyerekeknek való és nagyon sokszor tapasztaltuk, hogy amit 100 évvel ezelőtt megírt, az ugyanúgy működik. Az iskolánknak ez az egyik alapja, a tanterv maga az egyik legnagyobb nevelőerő.

Az epochában való tanulás azt jelenti, hogy az 1. osztálytól 12. osztályig egy-egy tantárgyat három hétig tanulnak a gyerekek minden reggeli úgynevezett főoktatásban, ami 2 óra. Tehát itt 08:10-kor kezdődik a tanítás és akkor 10:00-ig van a főoktatás. Elsőben mondjuk 3 epocha változik, folyamatosan váltakozik az írás, a számolás és az úgynevezett formarajz. Majd ahogy nőnek a gyerekek nagyobbra egyre többféle tantárgy lép be és tulajdonképpen az úgynevezett hagyományos alaptantárgyaknak a nagyrészt így tanulják, epochákban.

Például 5.-ben van Magyarország földrajza és akkor azt 3 hétig egy epochában minden reggel tanulják. Ez kicsit olyan, mint a projektben való tanulás – erről talán többet lehet hallani.

Akkor ez végig 12. osztályig így működik?

Igen, végig epochákban tanítunk és akkor persze 10 óra után vannak a nyelvórák, kézműves órák, művészeti órák, illetve vannak szerintem vannak úgynevezett gyakorló órák is (másodiktól). Mert ugye az epochákban úgy működik, hogy az adott tárgy 2-3 hét múlva jön újra elő és a Steiner ezt kitalálta úgy, hogy tulajdonképpen a felejtés és a kicsit elrakás és újra előrevezés – azóta már pszichológiában bizonyított, hogy jól tesz. De azért bizonyos dolgokat gyakorolni elsöben-másodikban például (írást, számolást), azt nem kell rábízni a 9-10 hét múltára, hanem a gyakorlóórákon ezeket azért elő szokták venni.

Epochákban tanulni azért jó, hogy egy valamire koncentrálnak?

Igen. Egy epocha minimum 3 vagy 4 hét, ez attól is függ, hogy a szünetek hogyan tagolják a tanévet, de igazából a 3 hét a legbiztosabb. Ennek van egy nagyon szép íve és akkor a főoktatásban is sok minden történik, annak is van 3 része:

Ritmikus rész, ahol a kicsik mozognak, énekelnek, dobognak, verset tanulnak, zenét tanulnak, furulyáznak, körbe állnak stb. Ez legalább 40-45 perc elsőbe. (Ez 8.-ba már nyilván nem így zajlik.)

Utána van az úgynevezett tanulás, a következő rész és utána a mese (1-8), ami a harmadik rész. És ennek is megvan határozva pontosan, hogy milyen témája van, tehát elsőben a népmesék, másodikban a fabula meg a szentekről, harmadikban az ótestamentum, negyedikben az északi mitológia, ötödikben görög mitológia, hatodikban róma és akkor hetedikben és nyolcadikban tulajdonképpen életrajzok vannak.

Ezek a tantárgyak, hogy férnek bele a „hagyományos órákkal” párhuzamosan?

Mivel epochákban tanulnak belefér, mert a főtárgyaknak nem kell ugyanazon a napon előfordulnia, hanem rotációban váltakoznak.

Így mennyire hosszú, meddig tart egy nap?

Hát az elsősök délig vannak, a másodikosok 1-ig és a harmadikosok negyed 2-ig, és akkor negyediktől fölfelé negyed 2-2 és a hetedik-nyolcadikosok fél 3-ig. A nagyok meg sokáig, a gimiseknek elég sok órájuk van.

A házi feladat mennyire jellemző?

Ebben nagyon különbözőek a Waldorf iskolák. Olyan nagyon kötelező házi feladatok az első években nincsenek, de az én álláspontom az, hogy azért picit, főleg a mai gyerekeket érdemes már elsőben is arra nevelni, hogy legyen délután egy nyugodt ideje. A családokat is igyekszünk erre szoktatni, hogy ilyenkor tudjon valami olyannak foglalkozni, ami iskolai dolog. Az első 2-3 évben ez nagyon kevés, nem sok, aztán a későbbiekben azért már több jellemző.

Én úgy tudtam, hogy a házi feladat adás Waldorf iskolákban nem jellemző

Hát vannak, akik ezt kevésbé gondolják jónak és Steinernek is van mondata erről de ő nagyon idealisztikusan vélekedett. Ő úgy gondolta, hogy a gyerek iskola után kimegy a kertbe és felássza a kertet, növényeket ültet, tehát benne van a természetben meg a földel való foglalkozásban, annak nem kell házi feladat. De hát ma már nem ez történik. Egyébként változó, hogy melyik tanár, hogy vélekedik, itt kicsit nagyobb a szabadsága a tanárnak és Waldorf körökön belül is vannak viták, párbeszédék ezzel kapcsolatban. Nagyon sok mindenben úgy van, hogy heti feladatot kapnak és akkor azon belül oldja meg a gyerek meg a család, tehát itt komolyan kell a szülővel együtt dolgozni. Én mindig azt kértem a szülőktől, hogy legyen a napnak, délutánnak egy része, amikor biztosítsák a gyerekeknek a házi feladat, vagy az iskolai munkának a végig gondolását. De ugyanakkor a gyerek válogatja, hogy a heti feladatot vasárnap este 8 órákor vagy mikor csinálja meg, szóval ezek változóak. De tulajdonképpen ez is gyakorlás, előhívás.

Tehát az epochák végig mennek a 12 év végéig és az óraszámokat muszáj alkalmazni tehát összességében ott vagyunk, sőt általában az szokott kijönni, hogy több óraszámunk van, mint aminek kikéne jönnie. Az első 8 évben az osztálytanítók tanítanak nagyon sok mindent, az epochákat és a fő tárgyakat.

Fizikából nem az az érdekes, hogy mindent megtanítsanak, ami az állami tantervben van, hanem csak bizonyos pontokat. Rengeteget kísérleteznek és igazából az a cél 8.osztályig, hogy azt az utat átéljék és megéljék a gyerekek, amelyek a különböző tantárgyak felé vezetnek. Tehát, hogy hogyan közelítünk a fizikához, annak milyen a kísérlete, vagy a kémiához vagy a biológiához. Erre szoktam mondani azt példát amikor nekem volt egy hetedikes osztályom, ugye én történelem szakos vagyok és a történelem epochám sikerült a legrosszabbul, totál unalmas volt. Mondták a gyerekek, hogy unalmas és igazuk is volt, nem volt elég jó, kicsit zürzavaros volt. És én tanítottam nekik akkor az egészségtant is, amikor mindenféle szervet megtanulunk, a véráramlást, azt, hogy egy étel hogyan megy végig a szervezetben és ez a hetedikes gyerekeket rettenetes izgatja, főleg a lányokat. A saját testük, ekkor kezdenek el megnyúlni és befele

figyelni, ekkor van sok gyomorfájás és ekkor nem tudnak nem odafigyelni a saját testükre. Nyolcadikban pedig csontokról tanulnak, az egész emberi csontvázat és akkor az nagyon jó, mert ebbe ők nagyon jól elvannak.

A tanár összeszed mindenféle könyvet és a három hetet összeállítja. Annyira belelkedtem ettől a dologtól én is, és annyira sok minden új volt, hogy erre épít valójában a Waldorf pedagógia. A tanárnak a felfedezései, az izgalma, a lelkesedése, hogyan tud átmenni a gyerekekhez és hogyan tudja őket izgatni. Az, hogy most mi például biológiából csomó mindent nem tanulunk meg, ami az állami tantervbe benne van és amit úgyis elfelejtnek

A gyerekek 7. és 8. osztályban maguk jegyzetelnek, kisebb korban vagy leírja a tanár, hogy mi volt, vagy ő maguk összeszedik otthon. Tehát saját maguk készítenek egy epocha füzetet és az maga a tankönyv és abból tanulnak.

Kérdezted, hogy vannak-e olyan tárgyak, amik nálunk nincsenek. Nincsenek ilyen tárgyak, minden tárgyat tanítunk, amit kötelező tanítani. Annyi a különbség, hogy nálunk nem 12 évig van az iskola, hanem 13. A 13. osztályosok már csak érettségi tantárgyukra készülnek, tehát magyar, matematika, történelem, idegen nyelv és az ötödik tantárgyat már csak azt tanulja, amit ő választ és amiből érettségizni szeretne. Ez azért nagyon jó mert lehetnek olyan tananyag részek vagy olyan dolgok, amik még nincsenek rendszerezve teljesen és időrendbe téve például történelemből.

Jellemző, hogy a gyerekek évet ismételnék?

Nem, nem igazán jellemző, de olyan értelemben sem, hogy bukás sincs. Ugye 10. osztály végéig nem is kapnak jegyet a gyerekek csak szöveges értékelés van. Majd 11. osztálytól kapnak jegyet. De nekik is ez jó, mert a szöveges értékelés is megmarad közben. Középtagozatban egyébként százalékos értékelés is van a szöveges mellett.

Ami még nagyon jellemző az iskolánkra, hogy nagyon sok plusz dolgok vannak, amik máshol nincsenek. Például elsőtől kezdve mindig minden osztály valami drámajátékot, vagy színdarabot előad vagy maguknak, vagy csak a szülőknek, vagy az egész iskolának.

Ötödikben van Waldorf olimpia, mert ugye történelemből akkor veszik Görögországot és ekkor Magyarország összes Waldorf iskolájának ötödikesei összegyűlnek és 4 vagy 5 féle ókori sportból megmérkőznek. Harmadikban házépítés van (mindenki mást csinál), nyolcadikban van egy záró színdarab, illetve mindenkinek elő kell adnia egy művészeti munkát.

Mi történik, ha valaki ezt nem szeretné?

Olyan nincs, maximum valakinek nagyon nehezen megy. Volt olyan, hogy majdnem a nullához közelített, de ez olyan mintha nem teljesítené annak az osztálynak az anyagát, tehát ez gyakorlatilag fel nem merül, de van akinek többször kell megírni mert az írás nem sikerült és mindig pótolják.

Azt kérdezted az előbb teljesen jogosan, hogy megmondják a gyerekek, ha rossz az epocha, ha nem jó, ha unalmas. Nálunk az van, hogy nagyon közvetlen a légkör, néha már átlépi a határt, ami az idősebb pedagógusoknak sok, de a fiataloknak nem. De jó, ha átlépi a határt, ezt is meg kell tanulni. Ha egy hetedikes, nyolcadikos gyerek kritikusan látja a világot az normális szerintem.

Tehát arra is vannak ösztönözve a diákok, hogy mondják ki azt, amit gondolnak.

Tulajdonképpen nem is kell biztatni őket, mert megmondják maguktól. Van egy ilyen szoros légkör az iskolában. Elsőben gyakorlatilag a gyerekek napi 4 órát töltenek a tanárral és az azt követő években is nagyon sokat, így amíg eljutnak a kamaszkorig, addig nagyon sok időt töltenek el együtt. És a kamaszkorba érkezéskor egy nagyon nagy váltást kell tenni, tehát egy elsős gyerekhez máshogy szól az ember és más a viszony, mint egy hatodiktól fölfele, ezt meg kell tanulni, ez nem mindenkinek megy olyan könnyen. De van olyan például, hogy jobban szót ért a nagyobbakkal, mint a kisebbekkel.

Az, hogy ők hagyva vannak arra, hogy megmondják, hogy mit gondolnak és azt kell megtanítani nekik, hogy ennek milyen formája legyen. Tehát nem az a probléma, hogy elmondják, hanem hogyan mondják el. De ez érthető is, hogyha az ember jól ismeri az embertant, a fejlődépszichológiát és a korosztályt. Tehát annyira fontos, hogy úgy álljunk a gyerekekhez, hogy tudjuk, hogy mi történik velük.

Ide nagyon sok humor kell, a humor nagyon segít abban, hogy kicsit kijebb lépünk, hogy ne ragadjon bele az ember abba, hogy „Úristen de szemtelen velem” és, hogy „Miért ilyen rossz”; „Nekem te ne szemtelenkedj”. Holott nem nekem szemtelenkedik, hanem mert feszíti őt a lehető legtöbb minden, ami a fizikai testében történik és a lelkében dül, meg mindent megkérdőjelez. Ha ezeket nagyon jól tudja és megtanulta az ember, akkor megérti őket.

Automatikusan mennek át a gyerekek a gimnáziumba, vagy kell írniuk központi felvételit?

Nem kell nekik írni központi felvételit, az automatizmussal küzdünk mert vannak 1-2 olyan gyerek, akiről azt gondoljuk, hogy nem kellene, hogy idejőjjön, nem minden gyereknek jó ez. Az a gyerek, amelyik szét van esve ő is és a család is és nincsenek keretek otthon se meg sehol,

akkor az a szabadság, amit mi itt adunk a gyerekeknek és a dolgoknak. Van olyan gyerek, akit ez tart meg, hogy legyenek keretek és igényelnek. Tehát itt nincs szó a kivárásról például, hogy majd elmegy 12-be és akkor könnyebb lesz vele, addig meg kibírjuk. Tehát ez nem minden gyereknek jó és nagyon küzdünk ezzel mert nehéz őket más iskolába terelni, ekkor központi felvételit kell írniuk és erre fel kell, hogy készüljenek. Mivel más a tanterv nekünk, akkor arra nekik külön rá kell készülni, mert ugye vannak tananyag részek, amiket lehet, hogy még nem vettünk, de az államisok igen.

Minden évfolyamba az elmúlt években van 3-4-5 gyerek, aki elmegy. Van, aki államiba akar menni, mert kiakarja magát próbálni, van, aki regionális waldorf gimnáziumba szeretne menni, ahol párhuzamosan több gimnáziumi osztály van, hogy egy kicsit izgalmasabb légkörbe kerüljön, van aki művészeti szakiskolába akar menni: tánc, dráma, Kisképző. Szóval vannak, akik elmennek, vagy az AKG-t tartják jobbnak. És azokat el is kell engedni, de volt olyan, aki visszajött.

Aki államira vált, vagy 13. osztály után felsőoktatási intézménybe megy tovább, azok hogyan alkalmazkodnak a számukra még új rendszerhez?

Az állami váltás az változó, az a szülőktől és a fogadó iskolától függ, azért a szöveges értékelést és bizonyítványt a pedagógusok hamar áttudják váltani jegyre. Aki jól ismeri a gyereket, akkor azt leosztályozni abból a tantárgyból, az nem nehéz, ekkor kapnak osztályzatot.

Vannak olyan szülők egyébként, akiknek a gyerekeik jellemzően már köréptagozatban vannak, hogy itt kevesebbet tudnak a gyerekek és akkor eggyel lentebbi osztályba tudják fogadni. Ilyesmi elő szokott fordulni.

Akik 6. vagy 8. osztály után mennek gimnáziumba, akkor ők felvételiznek és ha sikerül akkor felveszik őket. Nincsen akkora nagy gond, ugyanúgy kell különóra járniuk felvételihez, írásbelihez, mint bármilyen más iskolába és ezt be kell gyakorolni mert mi nem nagyon gyakoroltatjuk ezeket a feladatokat velük mert a mieinkkel ezt nem íratjuk meg.

13. osztály után egyrészt eléggé divat nálunk, és mi ezt nagyon támogatjuk is, hogy közvetlen nem mennek el egyetemre, főiskolára, hanem világot akarnak látni, kiakarják magukat próbálni és ki akarnak szakadna a szülőkből, meg belőlünk, meg mindenhonnan. Meg azért ekkor már 19-20 évesek ilyenkor, tehát nem kicsik, tulajdonképpen felnőttek.

Tehát az iskola részéről nincs egyfajta elvárás azzal kapcsolatban, hogy felsőoktatásban folytassák a tanulmányaikat?

Nincs, sőt szerintem mindenkinek nagyon jó ez, mert rájuk fér egy kis kiszakadás, munka és dolgozás, pénzkeresés és egyáltalán önállósodás. Úgyhogy ezt mi támogatjuk, viszont ez nem mindig egyezik a szülők akaratával.

Akik elmennek egyetemre, főiskolára, hát ez attól függ, hogy hová. Vannak olyan intézmények, akik nagyon jól vesznek, vannak olyanok, akik nehezebben vesznek. Vannak olyan diákok, akik nehezebben veszik ezt a változást, mert ezek nagy közösségek itt és mégiscsak 13 évig együtt voltak és a 13 évből 6-8-12 gyerek, vannak, akik óvodából jöttek együtt. Azért ez nagyon sok. Úgyhogy van, aki nagyon várja a közeg változást mert nem szereti, hogy mindenki ismer mindenkit, van, aki ezt szereti, szóval nagyon változó. Az a nemzetközi Waldorf tapasztalat, hogy első 1-2 év külön kicsit nehezebb, de utána teljesen jól mennek. Jellemzően olyan helyre mennek, ahol minél több a kreatív feladat meg izgalmas az élet. Ilyen Magyarországon például a MOME, művészetek, annál inkább izgalmasnak érzik. De van, aki orvosira vagy kertészetre megy, szóval nagyon változó. Volt egy időszak 2012 körül, amikor nagyon sokan mentek külföldre világot látni és tanulni. Vannak, akiknek könnyű felsőoktatásban csoportban együtt dolgozni, projekten dolgozni, majd megvédeni azt, hiszen itt már hozzászoktak ahhoz, hogy sok ember elé kiállnak és bemutatják azt, amin addig dolgoztak.

De minden gyerek más és minden eset egyéni. Ugye az a mi fő mondandónk, hogy mi arra szeretnénk a gyerekeket nevelni, hogy találják meg a saját útjukat és hogy abban ők boldogok legyenek és ha ez egyetem akkor egyetem, ha meg kukás akkor kukás.

Nem véletlen mondom ezt mert egy szülő egyszer azt kérdezte, hogy „Ti boldog kukásokat akartok nevelni?” és egyébként igen, erre az a válasz, hogy igen. Kukás egyébként nem került ki egyébként tőlünk.

Nagyon sok olyan példánk volt, hogy nagyon bukdácsoltak itt, épphogy átmentek és haloványak voltak és 4-5 év múlva egyszer csak visszajönnek, hogy újra leakarnak érettségizni, vagy visszajönnek, hogy elmondják, hogy felvették őket ide vagy oda és kicsit később találják meg az útjukat. És mi ezt egyáltalán nem tartjuk bajnak, sőt.

Igen, nincs olyan jellegű siettetés, nyomás, amit általában a fiatalok kapnak

Egyáltalán nincs, sőt megpróbálunk mindent visszafogni ebben az őrült rohanásban, amiben vagyunk. És akkor innen jön még az a dolog, amit a Waldorf-hoz szoktak mondani, hogy nálunk nem tanulnak informatikát és valóban ezt mi szeretnénk minél tovább kihúzni. Mert az a dolog, amit mi főleg az első 3-4 évben érzelmileg meg képszerűen, fantáziában, ahogy tanítunk meg,

ahogy ezt elő akarjuk adni, ha nagyon sokat tévéznek és képet néznek, akkor a saját fantáziájuk csökken.

Feltételezem ezt a szülőkkel is le kell egyeztetni

Igen, és ez egyre nehezebb. A karantén meg főleg nem segített ebben de a mobiltelefonokat összeszedjük reggelente. Az ügyesek beadják az egyiket és a másikat maguknál tartják, főleg a nagyobbak. De ezeket is látjuk és valahogy ezeket is kezeljük. Ha valakit rajtakapnak, akkor bevesszük, le kell jönnie a tanáriba, minden tanár tesz egy vicces megjegyzést, kicsit beszélgetünk. Inkább megpróbáljuk ezt humorral kezelni, akinél ez többször előfordul, az az iskola telefonjáról hazatelefonál apukának, anyukának, hogy már csak ők kapják vissza a telefont.

Tehát mi is csak próbáljuk rendezni ezt a helyzetet. Nagyoknál nem csak azért gyűjtjük a telefonokat, mert akkor már nem a fantázia a nagyon fontos, hanem mert az egy rémes kép, amikor ülnek a folyosón egymásnak támasztott háttal és a kütyүн beszélnek egymással. Ekkor tényleg azt gondoltuk, hogy tényleg be kell szednünk a telefonokat és tessék egymással beszélgetni.

Azóta ez már ritmikusan megy, már megszokták, szóval azért sokkal jobb amikor egymással foglalkoznak a szünetben és nem a kütyűkkel. Persze nagyon sok minden múlik a szülőkön.

Az értékeléssel kapcsolatban annyi kérdésem van, hogy ha jól tudom az érettségi fakultatív a gyerekek körében, nem kötelező.

Igen, de olyan még nem volt, hogy valaki nem akart leérettségizni, de egyébként megtehetik. Olyan volt, hogy a diáknak volt valami nehézsége és sok volt neki az 5 tantárgy és akkor a saját osztályával leérettségizett 2, vagy 3 tantárgyból, aztán egy évvel később a maradékból.

De olyan nem volt, hogy valaki nem szeretett volna. Ez valahogy a magyar köztudatba, meg a szülők tudatába, meg gyerekek tudatába annyira benne van, hogy ha valaki gimnáziumba jár, akkor leérettségizik.

Az, hogy nincs bukás és szóveges értékelés van az nem lehet, hogy akár azt is eredményezheti, hogy a gyerek úgymond ellustulhat. Mert hát tudja, hogy nem bukhat meg és úgymond nincs veszteni valója.

Bukás nincs, de olyan van, hogy valaki nincs lezárva évvégén és akkor augusztus végén kell beszámolnia a tananyagból. Ugye ez tantárgytól függ, meg a tanártól, aki beméri, hogy mi az,

amit teljesített a diák és mi az, amit nem teljesített. Ez olyan április-május környékén kiszokott derülni és akkor van olyan és akkor nagyon sokféle módja van annak, hogy a gyereket mégiscsak rászorítsuk arra, hogy megcsinálja. Az a cél, hogy sikerüljön a tanárnak és ilyenkor nagyon sok energiát tesz bele a tanár, hogy ez megvalósuljon.

Augusztus 31 a határ, amikor a pótvizsgákat le kell tenni állami szinten is el kell indítani a következő évet a rendszerben. Tehát összességében az a cél, hogy eddig megtanulja a diák az anyagot és a motiváló környezet segítse őt. Ha valami miatt ez mégsem működik, akkor osztályozó vizsga van, olyan nem szokott lenni, hogy buknak, az a legeslegutolsó opció és általában mindenki a saját osztályával szeretne végezni és ez nagy hajtóerő.

Úgy tudom, hogy a gyerekeket úgy igyekeznek összeválogatni, hogy a nemek, fiúk-lányok egyenragúak legyenek és temperamentumban is egyensúly legyen. Ez, hogy néz ki a gyakorlatban? Minden gyereket, akik jelentkeznek, azokat igyekeztek megismerni vagy van egyfajta kérdőív a szülők felé, amiben leírást adnak a gyerekről?

Igen, nagyon sok a Waldorf oviból jövő gyerek, őket megismerjük. Szerencsés esetben a leendő osztályfőnök elmegy az óvodába hospitálni, ez a legjobb módszere a gyerekek megismerésének. Ennél több nem is nagyon kéne, mert ott nagyon sok mindent lát a gyerekekről.

A másik, hogy aki jelentkezik hozzánk, annak be kell adnia egy elég hosszú analízist a gyerekről, egy részletes kérdéssort. A harmadik pedig, hogy beszoktuk a gyerekeket hívni csoportosan egy ismerkedős játékra. Ez idézőjelesen az „elsős felvételi”. Ennek az első része egy mese, amikor mindenféle kalandokon végig kell menniük és mindenféle mozgásos feladat is bele van foglalva. Ilyenkor azt nézzük, hogy hogy viselkednek, mit csinálnak a gyerekek egymással, ezért csoportos. Meg hogy mennyire figyel oda a tanárra. A második részben egyedül vagy kettesével rajzolnak, beszélgetnek.

Akiket felveszünk, azoknál a tanár a szülőkkel is beszélget egyénileg, hosszasan. Nagyrészt a leírásokról és tapasztalatokról.

Ez a temperamentum elméletileg igaz, gyakorlatban nagyon nehéz sajnos, mert ha például egy osztályba jön 25 testvérgyermek, akkor náluk nagyon nehéz még ezt a szempontot is figyelembe venni. Volt olyan év, amikor egyáltalán nem nyitottuk ki a felvételi lehetőséget mert testvérgyerekekből és régi tanítványaink gyerekeiből többen jelentkeztek, mint amennyi

férőhely volt. De ezt egyébként nem preferáljuk mert a belterjességet erősíti, amit egyébként nem szeretnénk, de kb 6-7 Waldorf oviból fogadunk gyerekeket.

Mindig túljelentkezés van?

Igen, mindig. A gimnáziumba is, tavaly 3 helyre 28-an jelentkeztek.

A konfliktus kezelés, hogyan működik az intézményben? Mi történik, ha egy gyerek nem feltétlen úgy viselkedik, ami a megengedett határokon belül van

Ennek nagyok sok menete van nálunk. Mi pedagógusok sokat dolgozunk együtt, egymással plusz minden csütörtökön 16:00 és 20:00 között tartjuk a pedagógiai konferenciát. Így elég nagy tere van annak, hogy a problémáktól tudjunk beszélni.

Ettől függetlenül hogyha valamiféle gond adódna az egyik gyerekkel, akkor első körben, ha olyan mértékű a probléma, akkor elsősorban a szülővel kell leülni ezt megbeszélni. Ezen kívül beszélhetünk a többi tanárral, behívhatunk szaktanárokat, hogy kikérjük a véleményüket, fejlesztőpedagógusokkal is konzultálhatunk. Tehát nagyon sok tere van annak, hogy ki kivel és hogyan beszél erről és ezt próbáljuk ezt egyszerűen beszélgetésekkel és utakkal megtalálni.

Ha egy gyerek rosszul viselkedik, mi azt nem konfliktusnak látjuk, hanem igyekszünk mindig kicsit a helyzet mögé nézni. Ha a diák nem úgy viselkedik, ahogy az jó neki, akkor a mögött mindig van egy probléma és azért viselkedik így mert segítséget kér. Akár úgy, hogy van vele valami konkrét probléma, akkor ki kell vizsgáltatni és meg kell érteni, hogy mi a baja. Lehet aspergeres, adhd-s vagy hiperaktív. Tehát álhatnak ilyenek a háttérbe és akkor már sokkal könnyebb kezelni, ha már tudjuk a diagnózist. Mindig az okot szeretnénk kideríteni, hogy miért viselkedik így és nem csak a felszínt nézzük, hogy beleszól az órába például és zavar.

Mindig van ok a háttérbe és ezért fontos a gyermekismeret. Nagyon sok oldalról kell egy gyereket részletesen megvizsgálni és rájönni, hogy melyik az a pont, ahol a gyerek segítséget kér a felnőttekről.

Plusz ez egyben egy önismereti folyamat is mert ha valaki nem figyel órán, szerintem az az első lépés, hogy az ember saját magát vizsgálja meg, hogy lehet, hogy valamit nem tudok úgy átadni a gyerekeknek és mi az. Ilyenkor ezt lehet megvizsgálni. Ha egy gyerek figyelmetlen és sokat beszél, az valószínű nincs jólakotva tudással vagy bármivel. Ha fantáziadús a tanár, akkor sok mindent ki lehet találni olyan programot, ami lefoglalja a gyereket. Nálunk se mindig sikerül ez egyébként, van nálunk olyan gyerek, akivel nehezebb kicsit és sokszor az áll mögötte, hogy

a gyerek napi 5 órát tv-t néz és a mese már nem köti le. Ilyenkor nem a gyerek tehet róla és nem szabad őt büntetni, hanem a szülővel kell beszélni.

Mint waldorf pedagógus milyen sztereotípiákkal találkozik?

Amikor állami pedagógusokkal találkozom nagyon sok félet hallok. Az egyik: „Jaj ti vagytok az az iskola, ahol nem lehet TV-t nézni”. Az antropozófia és szabad vallás is gyanús dolog tud lenni egy külsősnek, valamint Steiner körül vannak mindenféle kérdések.

Mindegyikben van valami igazság, de mégsem. Magyarország Waldorf iskolái különböznek egymástól. Például az, hogy hogyan viszonyulunk az antropozófiához, hogy van-e házfeladat

Pedagógusokra van bízva az epocha menet.

Igen rájuk van bízva. A tantervhez kell alkalmazkodni teljesen, de azon belül, hogy hogyan, az már rá van bízva. Ettől izgalmas, hogy epocha, hogy a tanárra van bízva és beleviszi a saját gondolatmenetét és lelkesedését már a menet megtervezésekor. Ez a legjobb, amikor beleviszik a személyiségüket.

Waldorf Kékvölgy Általános Iskola

Mi ideológiájuknak az alapja és ez hogyan valósul meg az alapja?

A Waldorf iskola alapja Rudolf Steiner pedagógiai művei és ezt próbáljuk megvalósítani. Maga az antropozófia, amit Steiner létrehozott más területeken is fölbukkan és kifejezetten azért találták ki, hogy ne csak beszéljünk erről, ne csak szellemileg próbáljuk megoldani a világ nehézségeit, hanem legyen olyan iskola, ahol a gyerekeket szabadságra neveljük. Úgy gondoljuk, hogy az állami iskolákban, nagyon szépen mutatja a nemzeti alaptanterv, hogy jó állampolgárokat szeretnének nevelni. Ez nagyon fontos, csak így elvész az egyéniség, a személyiség. Valahogy ez több teret kap az uniformitás. Vannak persze tehetséggondozások és felzárkóztatások, de, ami a kettő között van, az átlagos képességű gyerekek, azoknak uniformizálnak, egységesnek kell lennie, ez persze csak az én véleményem. Ezen belül nincs egy szabadság abban, hogy az egyéniség kibontakozhasson.

Ha jól tudom Waldorf és Waldorf intézmény között lehetnek különbségek. Van, ahol például adnak házfeladatot és van, ahol nem. Esetleg tudna olyan ismertetőjegyeket mondani, amik a Kékvölgy Waldorf iskolát jellemzik.

Igen, persze. Erre mondanék egy példát, arról, amikor elkezdtem a pályámat és rájöttem, hogy minden Waldorf iskola más. 18 évvel ezelőtt a képzés alatt több helyen hospitáltunk és

hónapokig gyakorlaton voltunk külföldön is, így amikor visszatértünk hallgatóként, akkor számottevően látszott, hogy a tanári és szülői közösség a Kékvölgy Waldorf Iskolában mennyire meghatározó. Tehát, amikor harmadikos voltam és ekkor tanulják a gyerekek a Teremtés epochát, akkor is az Ószövetséget tanulják a gyerekek és a teremtés hét napját, akkor elmentem zsinagógákba és megdöbbsentem. Mindaddig volt egy képem arról, hogy milyen lehet egy zsinagóga és mint kiderült az irányzaton belül is rendkívül más volt. Függett attól, hogy ki a vezetője a zsinagógáknak, voltak egyéni dolgok benne és akkor, kezdő koromba jöttem rá, hogy valószínűleg az iskolával is így lesz.

Nálunk, a Kékvölgy Waldorf Iskolában az a más például, hogy nálunk vezették be először az erdőjárást. Ez az óra az alsósoknál jellemző, amit később be tudunk emelni a heti 5 testnevelés órába, ami állami szinten megvolt szabva. Ez egyrészt a helyszín miatt van, mert egy nagyobb erdő mellett helyezkedik az iskola a Pilisben, másrészt meg azért, mert a koordinációs készségeket fejleszti. Első és harmadik között a gyerekek minden nap mennek egy órát erdőt járni. Elsőben az őszi szünetig, az írás, olvasás, számolás epochák után szintén erdőt járnak. Itt mindenkinek megvan a saját helye, nagyon családias a hangulat és emellett fejlődik az egyensúlyérzékük, tapintás érzékük, saját érzékük, látás, hallás. Ez a fejlesztés anélkül történik, hogy mesterségesen felállítanánk nekik egy pályát, ahol a mozgás érzéküket fejlesztenénk. Tehát bevisszük őket a természetbe és ők maguktól mindenre felmásznak, átmásznak, patakot ugranak. Érzékelik például, hogy télen nem szerencsés csizmában beleugrani a patakba, mert be fog ázni.

A nyelvoktatás tekintetében is különböző lehet az intézményünk. Egy irányadás van a szülőknek és gyerekeknek, miszerint egy keleti és egy nyugati nyelvet érdemes választani. Tehát az angol német nem igazán jellemző, hanem például angol-spanyol. Mivel szlovák faluban helyezkedik el az iskola, így szlovák volt az egyik nyelv, csak idővel már nem képeztek szlovák tanárokat.

A házi feladat tekintetében osztályonként is különbözünk mert az életkori sajátosságoknak megfelelően minél kevesebb terhelést akarunk otthon. A szabadjáték nagyon fontos kisebb korban. Általában negyedikben kezdenek házi feladatot kapni a gyerekek szép lassan adagolva, például az óravégi történeteket lerajzolják, befejezik a füzetet. Gyűjtés kézimunkához. A kézimunka tantárggyal a finommotorikát fejlesztjük, mert itt horgolnak és kötnek. Nálunk jóval később kezdenek olvasni. Első osztályban, csak nyomtatott betűket tanulnak, másodikban kis betűk, harmadikban folyóírás. Úgy gondoljuk, hogy ez az írás elmélyítéséhez szükséges.

Tehát nincs nyomás rajtuk, hogy minél előbb sajátítsák el ezeket a készségeket.

Nem, egyáltalán nem. 1 osztályban biztosít az állam egy felmérő csomagot, ez a DIFER (Diagnosztikus Fejlődésvizsgáló Rendszer) mérés, arra szolgál, hogy kiszűrjék a tanulási nehézségeket. Nálunk ez nincs, viszont van egy saját fejlesztési tervünk, amit 2. osztályban tesszük meg. ki. Lehet térlátás zavaruk például. Az utóbbi 10 évben van ilyen zavar és ha kapnak megfelelő szemüveget, akkor tudnak haladni.

Hogy tudná jellemezni a kapcsolatot tanár és diák között? Mennyire közvetlen vagy hierarchikus a kapcsolat?

Kettős. Egyrészt az osztálytanítók nyolc éven keresztül tanítják a gyerekeket, ők minden reggel kézfogással köszöntik a tanulókat. Ez egy olyan személyes találkozás, ahol már egy teljesen más kapcsolatot van jelen, mert a tanító ilyenkor érzi, hogy mennyire ideges, feszült vagy jókedvű a gyerek és tudnak is váltani pár szót egymással. Így kicsit személyesebb lesz a kapcsolatuk egymás között. Viszont ugyanakkor kereteket kell adnunk, nagyon jól fel kell építeni a szabályrendszert, amiben a gyerekek vannak. Például az óvodában is van úgynevezett 'székkör', tehát tudják a gyerekek, hogy hova kell ülni és ott például csengővel jeleznek nekik, ha be kell menniük az udvarból és leülni és nem kell nekik szólni. A másik példa, hogy reggel fohással kezdjük a napot életkori sajátosságoknak megfelelően és így ennek van egy olyan érzete, ami az összetartozást erősíti. A gyerekek általában tegezik a pedagógusokat, de különböző variációk vannak egyébként, ez tanár függő, hogy mi számára a legkényelmesebb. Van olyan eset, hogy 'néni', vagy 'bácsinak' hívják őket, de van, akit csak a keresztnévükön. Ez majd akkor változik amikor gimnáziumba mennek. Én is azt érzem, hogy nyolcadik évfolyamra már szüksége van a pedagógusnak arra, hogy magázzák. Mert amiben mi itt gondolkodunk, az életkori sajátosságok, azok minden osztálynál más merre kalibrálódnak. Ez olyan, mint például a biológiai életkor is más-más színezetet tud mutatni, van, hogy egy gyerek kicsit éretlenebb, de lehet az is, hogy koravén. Ha például óvodából később engedik ki a gyerekeket és nyolcadikra 15 évesek lesznek és sok ennyi idős van az osztályban, akkor az már egy gimnáziumi hangulatot teremt. Bár nem vagyok gimnáziumi tanár, de úgy gondolom, hogy ez a távolság, amit a magázás biztosít, jó ebben a korban.

Mivel a pedagógusok nyolc osztályon keresztül kísérik végig a gyerekeket, ott egy nagyon szoros kapcsolat alakul ki és erre mindig vissza lehet hivatkozni gondolatban. Tehát ilyenkor már elvész az, hogy ha esetleg szemtelen a gyerek, és ilyenkor a helyzet és a személye mögé nézünk. Közben persze tudjuk, hogy a határokat feszegetik és jó, ha ezt ebben a korban teszik

meg és nem a felnőtt korban bújjuk ez ki, hanem meg kell élni a kamaszkort. Tehát mi erre fel vagyunk készülve és azt látjuk, hogy ez a hozzáállás előrébb visz minket és a gyerekeket is. Plusz mi az életkorhoz kalibráljuk a megfelelő tananyagot, a fejlődésükhöz igazodunk.

Ha egy diák felesel, szokott lenni valami féle büntetés, vagy elsősorban megbeszéléssel próbálják orvosolni a helyzetet?

Inkább csak következmények vannak, nincs osztályfőnöki rovó vagy ilyesmi. Van, amikor behívjuk a szülőket. Megpróbáljuk kideríteni, hogy mi áll a háttérben. A kamaszkort meg kell élni, de hogy ha valakinek szociális nehézségei adódnak, akkor muszáj a szülőkkel beszélni. Bár itt az iskolában nagyon szoros az együttműködés, minden hónapban van szülői estünk, amikor beszélünk a gyerekek életkori sajátosságairól, beszélünk a problémákról és igyekszünk megoldást találni rájuk. Igyekszünk segíteni a szülőknek abban, hogy hogyan tudnak olyan eszközöket nyújtani egy lázadó kamasznak, amivel kitudja élni magát. Általában sok családi nehézséget is hoznak a gyerekek és így könnyebb megközelíteni a problémát, ha kicsit mélyebbre ásunk, és jobban odafigyelünk. Vannak különféle terápiás foglalkozásaink, amik ilyenkor a gyerek segítségére lehetnek, például művészetterápia, ami ezeket a feszültségeket oldja. Ha meg mi nem tudunk segíteni, akkor külső szakemberhez irányítjuk az adott diákat. Tehát folyamatosan foglalkozunk a gyerekekkel, ez egy folyamatos munka, hiszen a mi érdekünk, hogy jól érezzék magukat a bőrükben, mert akkor tanítás és a közös munka is gördülékenyebben megy velük.

Ezek szerint ehhez a munkakörhöz elengedhetetlen az emberismeret és a folyamatos munka.

Igen, mert ez vissza hat ránk is. Mi azt szoktuk mondani, hogy ha van egy feleselő diák, akkor tükröt tart elének. Abban az esetben, ha felesel például, akkor meg kell tudni, hogy mi az, ami megnyom egy gombot nála, mit csinál, ami ezt a viselkedést generálja benne. Ha tanár is diák között feszültség van, akkor ez a módszer segíthet lazítani a helyzetet. Vagy hogy ha egy pedagógusnak nehézségei vannak az osztályával kapcsolatban, akkor azt javasoljuk, hogy egy másik kollegánk menjen be az órára és figyelje meg, hogy hol lehetnek elakadások, nehézségek és hogy tudná a pedagógus irányítani az osztályt. Szóval igen persze, itt emberismeretről van szó, viszont ezen kívül önismeretről is. Vannak olyan kollegáink, akik hospitálás során azt figyelik, hogy mi, hogy reagálunk helyzetekre és ezeket kérdésekkel idézik elő, azzal kapcsolatban, hogy hogyan tudnánk mi is valamit változtatni, ahhoz, hogy ne ezt a reakciót kapjuk.

Mi az a személyiségi jegy egy Waldorf pedagógusnál, ami elengedhetetlen?

Mindig rátudjon csodálkozni a világra és ne gondolja azt, hogy ő már kész van. Nyitottság legyen benne, ne záruljon le, ne fásuljon be. Tudjon ő is változni, mert a nyolc év alatt a kisiskolásból tényleg lesz egy kamasz és hogy ha ő ezt a változást nem tudja követni, akkor nagyon nehéz lesz neki. Kell egyfajta rugalmasság.

Lehet, hogy valakiről útközben derül ki, hogy ez a pálya nem neki való?

Igen persze, az is lehet. Illetve az is előszokott fordulni, hogy a pedagógus az alsóbb korosztályhoz jobban tud kapcsolódni, jobban ért hozzájuk. Olyan is van, amikor pont fordítva működik és nagyobbakkal könnyebben megtalálja a közös hangot.

Ilyenkor van arra lehetőség, hogy a pedagógus csak bizonyos korosztályt tanítson?

Magyarországon erre nincs gyakorlat, csak akkor fordul elő, hogy egy osztálytanító megváltik a gyerekeitől, amikor már baj van. Ezekből a példákban is tanulva Hollandiában már úgy működik a rendszer, hogy nem 1 és 8. osztályig, hanem 1 és 6. osztályig van osztálytanító. 5 és 6. osztály között élettanilag egy óriási ugrás van és ha ezt nem tudja meglépni a pedagógus, akkor el fog vérezni, vagy a szociális kapcsolatainak terén, vagy úgy tartja az óráját, hogy keveset ad a diákoknak és még mindig egyfajta 'tyúkanyós' viselkedése van. Viszont azt nem szeretnénk, hogy az legyen, mint az állami iskolákban, hogy 4. osztály után tanár csere legyen mert az egy nagy törést jelentene. Ekkor az osztálytanítónak van egy osztályfőnöki órája a diákokkal, meg talán egy saját tantárgya. Tehát mi szeretnénk kitarítani minél tovább és nem akarjuk ezt a törést. Van olyan osztálytanító, aki ezt megtudja csinálni és ha van olyan, akinek ez nem megy, akkor meg kell teremteni a lehetőséget a számára, hogy válthasson. Jó lenne, ha ez nem konfliktus árán történne, de még nem vagyunk ilyen fejlettek, hogy ezt felismerjük.

Amikor beválogatják a gyerekeket első osztályba, feltételezem, hogy Önöknél is túljelentkezés van. Úgy tudom, hogy az osztályokat igyekeznek úgy összeválogatni, hogy a nemek körülbelül egyenlő arányban legyenek és a temperamentumok és arányosan legyenek jelen. Ez mennyire valósítható meg a gyakorlatban?

Igen, körülbelül kétszeres túljelentkezés van. A lány- fiú arány nagyon fontos, erre nagyon figyelünk és általában szokott is sikerülni.

A temperamentumokat is figyelni szoktuk, négy csoportra osztjuk a gyerekeket ebből a szempontból.

- Vannak a kolerikusok, akik nagyon erőteljesen tudnak jelen lenni az osztály életében, rendkívül erősek, nagy hangúak, gyors észjárásúak.

- A szangvinikus gyerekek azok, akik nagyon gyorsan tudnak váltani. Általában, hogy ha mennek valahova, akkor is szökdécselve teszik azt meg és alig tudják győzni mondanivalóval, nagyon cserfések és általában lányok.
- A melankolikus gyerekek pedig nagyon nehezen nyílnak, nehezen fogalmazzák meg a gondolataikat, közben meg nagy erő van bennük és nagyon értékes tagjai az osztálynak, tudnak közönyösnek is tűnni, ezért nehéz hozzájuk kapcsolódnunk.
- A flegmatikus gyerekeknek nehezen lehet felkelteni az érdeklődését, de ha már felkeltette a tanító, akkor viszont abba jól és sokáig elmélyültem benne tud lenni, ellentétben például egy szangvinikus gyerekkel, akinek könnyű felkelteni az érdeklődését, de ez hamar el is múlik.

Ezt a négy típust szoktuk figyelni. Nem tudom, hogy a tanárok ezt mennyire tudják tartani, de az azonos temperamentumú gyerekeket egymás mellé szokták ültetni. Itt az a probléma szokott felmerülni, hogy ha például két kolerikus gyereket egymás mellé ültetnek, akkor ők valószínűleg nem lesznek jó kapcsolatban egymással. Persze lehet ezzel próbálkozni, de előbb utóbb kioltják egymást. Nekünk, tanítóknak van egy ilyen szabadságunk a pedagógiába, hogy megtaláljuk minden gyereknek a helyét az osztályban.

Tehát a temperamentumok arányainak egy osztályban nagyjából egyenlőnek kell lennie?

Hát kolerikusból nem lehet sok egy közösségben. Egy osztály összeállításában nagyon fontos, és sok tévhit van ezzel kapcsolatban, hogy nem vagyunk gyógypedagógusok, de olyat eszközt alkalmazhatunk, amivel tudunk integrálni gyerekeket. 10%-nál nem lehet több az olyan gyerek az osztályban, akinek viselkedési nehézsége van. Tehát egy 30 fős osztályban, ilyen gyerekből 3-4 lehet. Nekik egyébként eleve a nagy osztálylétszám nem jó.

A tévhitekkel, sztereotípiákkal kapcsolatban mivel találkoznak a pedagógusok?

A szabadságra nevelés, mint definíció. Astrid Lindgren a Harisnyás Pippi-ben már leírja, hogy a Harisnyás Pippi nem akar menni iskolába, mert úgy látja, hogy nagyon fegyelmezettnek kell viselkedni és válaszolni a tanítónéninek. Ebben történetben úgy van, hogy a gyerekek ugrálnak a padon, sőt az osztályfőnök adja a ritmust alá. Azt gondolom, hogy ez a kép él az emberekben, hogy mi is így tanítunk a Waldorf-ban. Nyilvánvalóan sokkal szabadabb a légkör és vannak is néha félreértések a tanítók között mert például nem megfelelő a keretrendszerük, de összességében nem kell ilyen képre asszociálni.

Göllner Mária Regionális Waldorf Gimnázium

Nemrég volt szerencsém megtudni, hogy Waldorf és Waldorf iskola között is vannak különbségek. Elmondaná kérem, hogy mi lehet az, ami Önöket megkülönböztetheti a többi iskolától a működés tekintetében?

Minden Waldorf-iskolának ugyanaz a kerettanterve, így attól nagy mértékben nem térhetünk el. Valamint a tanterv mögötti gondolat is ugyanaz. A mi eszménk, illetve célunk az, hogy amit már megfogalmazott Steiner, azt a modern korra szabjuk, hogy releváns legyen és tudjuk alkalmazni. Persze lehetnek különbségek, hogy egyes iskolák, hogyan értelmezik Steiner írásait, viszont pedagógiailag eléggé hasonló. Amiben különbözhetünk, hogy a többi iskola vagy 1-től 8. osztályig vagy 1-től 13. osztályig terjed, de miénk 9-től 13. osztályig tart. Több, 3 párhuzamos osztályunk van, tehát nagy a közösség sokan vannak.

A diákok automatikusan átkerülnek a négy tagintézményből, vagy van valamiféle felvételi?

Van felvételi, de előválogatunk a négy anyaiskolából és nem mindenki kerül át, de a nagyrészüik igen és a megmaradt helyekre pedig külsősöket válogatunk be. Nem tartunk központi felvételit vagy tudásbeli szintfelmérőt, hanem egy beszélgetés keretei között megismerkedünk a gyerekekkel és a szülőkkel egyaránt. A gyerekek hozhatnak mindenféle saját művészeti alkotást, rajzot, festményt és ezzel is megmutatják a személyiségüket. Ez egy nehéz pont mert mindig van olyan, akit sajnos nem tudunk felvenni a túljelentkezés miatt. Persze egyszerűbb lenne, ha ponthatár alapján felvételiztetnénk. Viszont nálunk a végző cél az, hogy egy olyan osztályok kovácsolódjanak, amik működőképeseek. Tehát felvesszünk természetesen olyat, akinek tanulási nehézsége van, de belőlük is csak párat. Vagy például nem vehetünk fel sok domináns diákot, tehát az arányokra nagyon oda kell figyelni.

Ezek szerint a nemek arányát és a temperamentumot veszik figyelembe?

A nemeket mindenképp, és azon felül a temperamentumot, tanuláshoz való viszonyt, továbbá a szociális képességeket.

Mivel csak 14 éves korukban ismerik meg a diákokat, így mennyire közvetlen a kapcsolatuk a pedagógusokkal?

Úgy gondolom, hogy eléggé közvetlen kapcsolat van jelen a tanárok és diákok között. A többi Waldorf-iskolában is új tanárok lépnek be 9. osztálytól, így tudom, hogy ott is van egyfajta váltás. Vannak, akik magázódnak és vannak, akik tegeződnek, tehát ez pedagógus függő és nincs erre kitalálva rendelet. Én azért preferálnám a magázódást, mert annak a hangvétele „felnöttesebb” és kicsit olyan mintha mindenki egy szerepjátékban venne részt. Ezt nagyon

érdekesnek tartom mert ez eltávolít valamilyen szinten, de ugyanakkor szoros a kapcsolat. Én azt nem tartom nehézségnek azt, hogy csak 9. osztályban ismerjük meg a diákokat, mert ezzel együtt jár az is, hogy nem ismerjük még őket és nincsenek előítéleteink feléjük. Ha valaki bármilyen szinten be volt skatulyázva az előző iskolában, akkor nálunk van lehetősége ebből kikerülni.

Úgy tudtam, hogy Steiner koncepciója eleve magába foglalja azt, hogy az előítélet mentesen álljunk hozzá a gyerekekhez nem?

Az előítéletet nem negatívan értettem, hanem egyszerűen csak arról, hogy a pedagógusnak akarva-akaratlanul kialakul egy képe a gyerekről. Amikor a diákok ide kerülnek és megismerkedünk velük, ebben az életszakaszban tehát 14-18 éves korban nagyon sokat változnak. Lehet, hogy valaki 6. osztályban betört egy ablakot, mert nagyon kiskamasz volt, de mi nem nézünk úgy rá mint, aki ezt megtette, mert ugye nem tudjuk mit tett és tiszta lappal tud kezdeni. De igen, nálunk az elfogadás jellemző és nincsenek előítéletek.

Azoknál az iskoláknál, ahol már elsőtől kezdve ismerik a gyerekeket és végig nézik azt, ahogy felnőnek, és ha bármi olyat csinál a gyerek később, ami bosszantó, akkor még mindig vissza tudnak nyúlni ahhoz az emlékhez, hogy milyen volt kisebb korában és lehet akár segítség is a pedagógusoknak.

Igen ez teljesen így van. Mi nem azt látjuk, hogy milyenek voltak, hanem hogy milyenek most és milyenek lesznek.

Jellemző, hogy továbbtanulnak a gyerekek felsőoktatásba? Illetve, ha jól tudom nem kötelező az érettségi sem a Waldorf-intézményekben.

Nem kötelező, de mindenki leérettségizik, mert ahhoz, hogy utána érvényesüljenek muszáj letenni a vizsgát. Tehát mindenki 13. osztályig jár és nagyon sokan továbbtanulnak felsőoktatásban. Nem mindenki, mert sokan elmennek önkénteskedni vagy dolgozni és utána tanulnak tovább, de hosszú távon nézve igen, a nagyrészüket továbbtanul.

Jellemző, hogy elmennek külföldre előtte egy kicsit világot látni?

Igen, elég sokat szoktak és az önkénteskedés külföldön is gyakori, hogy egy kicsit szélesítsék a saját perpektívájukat.

11. osztályban van egy szociális gyakorlatuk, amikor el kell menniük valamilyen szociális intézménybe dolgozni, például öregek otthonába vagy fogyatékosokhoz. Ezt sokan már

külföldön teszik meg és több időre mennek ki, majd miután leérettségiztek, visszamennek 1 vagy akár több évre és ezzel egyben nyelvet is tanulnak.

A szülőkkel ezzel kapcsolatban mi a tapasztalat? Általában, hogy reagálnak arra, hogy halasztana a gyerek, és majd csak utána jelentkezik felsőoktatási intézménybe?

Nem szokott ez probléma lenni, most már látják, hogy a tanulásnak nincs időkorlátja, vagy ha szerintük van is akkor ez egyre inkább kitolódik. Egy életen át szóló tanulásról van szó és úgy gondolom, hogy mára ez már a szülőkben is tudatosult. 20-30 évvel ezelőtt sokkal inkább sürgetve voltak a diákok, hogy a gimnáziumi tanulmányok után jelentkezzenek felsőoktatási intézménybe, majd miután azt is befejezték kezdjenek el dolgozni. Vannak szülők, akik stresszelnek de én azt látom, hogy ez egyre ritkább, mint például 10 évvel ezelőtt. Jobban átlátják, hogy ez egy folyamat és a nyelvtanulást például mindenki támogatja.

De feltételezem, hogy jobban örülnek azért, ha továbbtanul a gyerekük és nem áll meg a gimnáziumnál.

Igen, de mivel a mi iskolánk az elfogadást szorgalmazza és nincs is válogatott felvételi, így szerintünk nincs azzal baj, ha valaki például szakmát szeretne tanulni. Nem kell mindenkinek továbbtanulnia és próbáljuk azt sugallani, hogy nem csak az lesz sikeres, aki továbbtanul utána.

Aki kikerül az iskolájukból felsőoktatási intézménybe, hogyan tud később alkalmazkodni ahhoz a rendszerhez mert mégiscsak sok szempontból különböznek, már csak az értékelés terén is?

Tapasztalataim szerint jól, először mindig hidegzuhanyként éri őket a váltás, hogy nem olyan közvetlen a kapcsolat és nem tudják olyan módon megbeszélni a dolgaikat, mint ahogy azt nálunk tudták. Viszont egyre gyakrabban hallom vissza azt, hogy a tőlünk kikerült diákok kérdeznek, visszacsatolnak, felszólalnak és ezt az egyetemek egyre jobban fogadják és örülnek neki, hogy mernek kommunikálni. Tehát sok a pozitív visszajelzés, de biztos vannak olyanok, akik ezt annyira nem fogadják jól.

Régebben, például 20 évvel ezelőtt még az volt a hangulat, hogy a Waldorf-iskolából csak fogyatékkal élő gyerekek kerülnek ki.

Mint pedagógus vannak olyan sztereotípiák, amikbe belebotlik?

Általában azt szoktam visszahallani, hogy a Waldorf-iskolába mindent lehet. Ezt pedagógusok is szokták mondani, azzal a céllal, hogy átjönnének hozzánk tanítani, mert nálunk mennyivel könnyebb. Ez a pozitívabb megközelítésű sztereotípiák. A másik hiedelem pedig, ami már

negatív töltetű, hogy nálunk nincsenek órák, bármit lehet csinálni és a padon ugrálnak a gyerekek.

Pedig a Waldorf-rendszer maga elég konzervatív, hiszen le van szögezve az pontosan, hogy mi a tanterv, megvannak a kötelező órák, ahova be kell járni. Ebből a szempontból úgy gondolom, hogy vannak sokkal alternatívabb iskolák, ahol nem kötelezőek vagy választhatóak az órák - ez a Waldorf-ra nem igaz. Viszont az, hogy az egyént veszi figyelembe és hozzá próbál alkalmazkodni az teljesen igaz, így előfordulhat az, hogy az egyik gyerekekre más szabályok vonatkoznak a többi diákhoz képest.

A pedagógusoknak a kerettanterv szerint kell haladniuk viszont, az, hogy az anyagot milyen szakirodalmak alapján adják át, ezt ők döntenek el és szabadkezet kapnak?

Igen, ugyebár a gyermek fejlődéséről van egy háttér és az oktatási rendszerünk alapja az, hogy úgy kell tanítani a diákokat az adott életkorban, amire éppen szüksége van. Tehát a kerettanterv valóban egy keretet, egy halmazt jelent, amit nem akarunk úgy ahogy van rátenni a gyerekekre, hanem abból a halmazból válogatjuk a tananyagot az adott életkorhoz, csoporthoz és élethelyzethez. Tankönyvet egyébként nem igazán használunk, van, aki többet is felhasznál és abból összeválogatja azt, amit a legoptimálisabbnak gondol, majd a gyerekek órán ezt lejegyzetelik maguknak és elkészítik a saját 'könyvüket'. A nagyobbaknál már előfordul, hogy használnak tankönyvet, például az érettségire való felkészüléskor.

A nagyobbaknál is szöveges értékelés van jelen a jegyek mellett?

9. és 10. osztályban nincs is jegy, majd 11.-től kapnak jegyeket, de a szöveges értékelés ugyanúgy változatlan

Milyen elvárások vannak jelen a tanárok felé?

Waldorf tanár úgy lehet valaki, hogy elvégzi az állami tanárképzést és a Waldorf tanári képzést, ez a kettő külön posztgraduális képzéseknek számítanak. Majd később vannak különféle továbbképzések ezenkívül.

Mi olyan tanárokat keresünk, akik nem a tananyagot akarják leadni, hanem van egyfajta szemléletük, elhivatottságuk, van valami, amit fontosnak tartanak a világban és ezt szeretnék a gyerekek felé továbbítani.

Ezenfelül azt tartják szem előtt, hogy mire van szüksége a diáknak és külön segít neki.

Valamint, ami nagyon fontos, hogy legyenek érdeklődők a világ és a diákok iránt. Tehát itt többet kell beletenni, annál, hogy leadja az anyagot. Rengeteg ünnep, tábor és szabadidős programunk, amiken részt kell venni, jelen kell lenni. Valamint heti konferencián belül beszélünk a gyerekekről például, tehát ez egy nagyon időigényes munkakör.

A szülői értekezletek is gyakoribbak?

Általános iskolában gyakoribb, ott havonta tartanak szülői estet. Nálunk általában ez 2-3 havonta tartandó, de ez helyzet függő is egyébként, ha például van valamilyen rendezvény, amiben a szülők is részt vesznek, akkor nyilván értekezünk velük előtte.

Több mindent máshogy nevezünk. Nálunk nem szülői értekezet van, hanem szülői est, és nem osztályfőnök, hanem osztálykísérő. Reményeink szerint ez nem csak névben különbözik, hanem szemléletmódban is próbáljuk máshogy irányítani a dolgokat, mint amit egy osztályfőnök vagy egy értekezet sugall. Mi próbálunk egy sokkal együttműködőbb rendszerben dolgozni.

Tehát a szülőknek is nagymértékben jelen kell lennie és részt vennie az iskolai életben.

Igen, és itt is az a jellemző, hogy óvodában gyakrabban és intenzívebben belefolynak a közösségi életbe, általános iskolában is és gimnáziumban már kevésbé. De persze, vannak szituációk, amikor ott kell lenniük.

Mivel nincs bukás az intézményben, az nem fordulhat elő, hogy ellustul a diák a tanulmányait tekintve?

Nálunk azért nincs bukás mert szerintünk egy adott életkorú gyerekeknek, adott tananyagra van szüksége és hogy ha megbukna, akkor más életkorú gyerekek közé kerülne és nem a neki szánt anyagot tanulná. Nagyon fontos az osztály, az életkor és az évfolyam és ebbe egyáltalán nem illik bele a bukás, de azért sem mert nem lenne sok értelme. Az, hogy azért tanuljon a diák, hogy meg ne bukjon, úgy gondolom, hogy értelmetlen.

De alapvetően én úgy gondolom, hogy teljesíteni kell. Tehát van olyan, hogy valaki nem teljesítette azt, ami a feladat volt és javító vizsgát vagy osztályozó vizsgát kell tennie. Ha ez nagyon nem működik, akkor az is előfordulhat, hogy valakit eltanácsolunk és azt mondjuk, hogy a diák teljesen külső motivációval működik és egy olyan intézményt kell neki találni, ahol ezt megkapja.

De ez nagyon ritka, általában szeretnének a diákok maguknak, a családnak és a tanároknak megfelelni és így megcsinálják.

Hogy ha azt észlelik, hogy lustul a diák, akkor első sorban a szülőkkel konzultálnak.

A lustaságnak a jele élettani dolog. Ha egy 9, vagy 10. osztályos gyerek lusta, az normális. A tanár dolga az, hogy ilyenkor olyan feladatot adjon neki, amit megtud csinálni. Ha ezt a tanár is elengedi, akkor az a tapasztalat, hogy a diák sem fogja komolyan venni a helyzetet.

Olyan nem szokott lenni, hogy úgy áll hozzá a diák, hogy minek tanulni, mert úgyse fog megbukni. Persze ha extrém problémás a diák, akkor elsősorban a szülőkkel beszélünk és próbálunk közösen megoldást találni. Vannak nálunk fejlesztő tanárok, terapeuták, akik segíthetnek. Vagy elküldjük őket máshova és így próbálunk nekik segítséget nyújtani.

Az értelmi fogyatékosokból hány főt vesznek fel egy osztályba?

Ez változó, mert súlyos értelmi fogyatékosokat nem tudunk felvenni. Ez sajnos nekik lenne nagyon rossz, sok olyan óra lenne a számukra, amit nem tudnának követni. Viszont olyat, akinek tanulási nehézsége van, vagy például autista, őket tudjuk fogadni. Ez nincs számszerűen meghatározva, de általában 1-2 fő. Van, aki ugyanúgy képes mindenre és tud haladni az órán, viszont a dolgozatokat nem bírja megírni, őt természetesen fogadjuk.

A konfliktuskezeléskor, mi az, amiben tudnak segíteni a diákoknak?

Próbáljuk megbeszélni a helyzetet, mediálni első körben, ha ez nem működik, akkor külső szakembert hívunk. Azt próbáljuk elérni, hogy mindkét fél el tudja mondani, hogy mit érez. A lényeg az, hogy hallják meg a másik oldalát, ugye ez a mediáció lényege. Ezenfelül, ami nagyon fontos, hogy olyan környezetet teremtsünk, amiben mernek megszólalni.

Diákok felé milyen elvárások van jelen?

Ne legyen teljesen elutasító a Waldorf pedagógia iránt. Nagyon sok művészeti óránk van így, aki egyáltalán nem érdeklődik a művészetek iránt és például programozó akar lenni, akkor jobban teszi, ha nem ide jön. Tehát azt szoktuk figyelembe venni, hogy amit mi biztosítunk, az mennyire megfelelő a gyerek számára és az az elvárás, hogy legyen nyitott az iskola felé, a programok, művészetek, projektek felé.

NYILATKOZAT

Alulírott SIABÓ RÉKA büntetőjogi felelősségem tudatában nyilatkozom, hogy a szakdolgozatomban foglalt tények és adatok a valóságnak megfelelnek, és az abban leírtak a saját, önálló munkám eredményei.

A szakdolgozatban felhasznált adatokat a szerzői jogvédelem figyelembevételével alkalmaztam.

Ezen szakdolgozat semmilyen része nem került felhasználásra korábban oktatási intézmény más képzésén diplomaszerezés során.

Tudomásul veszem, hogy a szakdolgozatomat az intézmény plágiumellenőrzésnek veti alá.

Budapest, 2021 év 12 hónap 16 nap

SR

hallgató aláírása